

Handläggare
Elisabet Bremberg
Helen Slättman

Till
Kommunstyrelsen

Revidering av Vision 2030 – ett Stockholm i världsklass

Stadsledningskontorets förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande.

1. Revidering av Vision 2030 - Ett Stockholm i världsklass godkänns, bilaga 1.
2. Kommunstyrelsen ska beakta visionen vid upprättande av förslag till budget.
3. Samtliga nämnder ska utgå från visionen i sin verksamhetsplanering och vid framtagande av strategiska planer och program.
4. Stockholms Stadshus AB uppmanas att ge samtliga bolagsstyrelser i uppdrag att utgå från visionen i sin verksamhetsplanering och vid framtagande av strategiska planer och program.
5. Kommunstyrelsen ska utarbeta en kommunikationsplan och genomföra kommunikationsinsatser för Ett Stockholm i världsklass - Vision Stockholm 2030.
6. Uppföljning av Ett Stockholm i världsklass - Vision Stockholm 2030 ska ske inom ramen för det integrerade systemet för ledning och uppföljning av stadens ekonomi och verksamhet (ILS).

Kommunstyrelsen beslutar, under förutsättning att kommunfullmäktige beslutar enligt ovan, följande.

1. Stadsdirektören får i uppdrag att utarbeta en kommunikationsplan och genomföra kommunikationsinsatser för Ett Stockholm i världsklass – Vision Stockholm 2030.

Irene Lundquist Svenonius
Stadsdirektör

Gunnar Björkman
Bitr. stadsdirektör

Staffan Ingvarsson
Bitr. stadsdirektör

Sammanfattning

Sedan stadens gemensamma vision om Ett Stockholm i världsklass 2030 togs fram under 2006 och 2007 har omvärlden förändrats och därmed också stadens långsiktiga förutsättningar. Befolknings- tillväxten har gått betydligt snabbare än beräknat. Stockholm kommer att vara en miljonstad redan i början av 2020-talet, inte år 2030, vilket visionsarbetet utgick ifrån.

Den snabba tillväxten skapar än större utmaningar för att planera framtidens Stockholm och tillgodose alla de olika behov och önskemål dagens och morgondagens invånare har. Målet är ett Stockholm med hög livskvalitet för invånare i olika åldrar och med vitt skiftande bakgrunder. Det gäller att värna det goda i Stockholm – de offentliga rummen, närheten till naturen, Mälaren och Saltsjön, och hög kvalitet i offentligt finansierad service – samtidigt som vi bygger nya bostadsområden med god kollektivtrafik där man med trygghet kan åldras eller låta barnen växa upp och där det finns förskolor och skolor som ger barnen kunskaper och färdigheter för livet.

Utifrån uppdrag av kommunfullmäktige har ett arbete med utvärdering och revidering av Vision 2030 genomförts sedan hösten 2012. Arbetet har letts av stadsledningskontoret och har involverat ett stort antal medarbetare i staden på olika nivåer, bland annat stadens förvaltnings- och bolagschefer. Även akademierna och länsstyrelsen i Stockholms län har involverats. Arbetet, under ledning av en styrgrupp, har bedrivits i åtta olika delprojekt som utifrån olika perspektiv har analyserat utvecklingstendenserna och den förväntade framtidsutvecklingen inom visionens tre teman. Diskussioner och dialoger har även skett med externa grupper, så kallade fokusgrupper.

Hela arbetet har legat till grund för den nu föreslagna revideringen av Vision 2030 – ett Stockholm i världsklass, som redovisas i detta ärende.

Några viktiga utvecklingstendenser

Stockholmarnas stad

Stockholmarna är stolta över sin stad och vill vara delaktiga i stadens utveckling. Att Stockholm växer uppfattas i huvudsak som positivt, men för att klara den utbyggnadstakt som krävs, till exempel när det gäller nya bostäder, behöver förtroendet för politiker och tjänstemän vara starkt. Dialogen med stockholmarna behöver utvecklas för att underlätta en positiv utveckling av staden.

Brukarundersökningar visar att det finns en stor nöjdhet med den erbjudna samhällsservicen, men en ökad individualisering och höjd kunskapsnivå bland invånarna driver succesivt upp förväntningarna. Medarbetarnas bemötande och en stor lyhördhet för individernas olika behov är en förutsättning för att behålla förtroendet. Samtidigt är det viktigt att medarbetarna ges möjligheter till inflytande, delaktighet och utveckling av nya innovativa arbetssätt som tar tillvara den nya teknikens möjligheter, och en ständig kvalitetsförbättring.

Kompetensförsörjningsfrågor kommer alltmer i centrum. Konkurrensen om arbetskraft kommer med stor sannolikhet att öka på Stockholms arbetsmarknad. Att attrahera och behålla rätt kompetens är en framtidsfråga för stadens som arbetsgivare, liksom för all verksamhet finansierad av staden. En ny syn på vård- och serviceyrken är avgörande liksom ett starkt ledarskap. Likaså är det viktigt att höja statusen för de pedagogiska yrkena där rekryteringsbehovet är mycket stort.

Elever och föräldrar i Stockholms stad är nöjda med sina skolor. Skolresultaten är också generellt sett bra i Stockholm, jämfört med övriga riket. Men med dagens kompetenskrävande arbetsmarknad är det viktigt att fler slutför sin gymnasieutbildning.

I ett internationellt perspektiv betraktas Stockholm som en trygg, tolerant och öppen stad, samtidigt efterlyser stockholmarna en mer sammanhållen stad med närhet till service och trivsel i stadens alla delar. Att Stockholm nu genomför en stark och snabb utbyggnad av bostäder och kommunikationer ger stora möjligheter till att påverka utvecklingen i stadens alla delar och göra det möjligt för människor med olika bakgrund att mötas. En fysiskt sammanhållen stad ger bättre förutsättningar för en socialt sammanhållen stad.

Innovativ och växande

Ett större och tätare Stockholm förstärker de kvaliteter som många människor vill ha och som gör att folk söker sig till regionen. Under det senaste decenniet har Stockholms position som tillväxtmotor stärkts. En stor näringslivsbredd på en relativt liten yta har bidragit till skapande av starka kluster och innovativa miljöer i regionen. En förbättrad internationell tillgänglighet lyfts fram som en viktig utvecklingsfråga för fortsatt framgång.

Stockholm har Sveriges största och mest välfungerande arbetsmarknad. Trots det finns en betydande matchningsproblematik. Redan idag finns en uttalad brist på vissa specialistkompetenser och prognoserna pekar på en generell brist på högutbildade inom ett antal år. Samtidigt står många utanför arbetsmarknaden. Utbildning kommer att bli

allt viktigare i framtiden och det är viktigt att fler fullföljer sin gymnasieutbildning. En tydlig svaghet på arbetsmarknaden är att utrikesföddas kompetens inte i tillräcklig omfattning tas till vara. Snabbare integrering av nyanlända och en bättre språkundervisning är viktiga insatser.

Stockholm har idag ett brett utbud av utbildningar på högskolenivå och stockholmarnas utbildningsnivå stiger kontinuerligt. I ett internationellt perspektiv satsar Sverige stora resurser på FoU i förhållande till BNP och en stor del av denna forskning sker i storstadslänen. För att Stockholm ska bli en världsledande kunskapsregion behöver samverkan mellan högre lärosäten, forskare, företag och offentlig verksamhet stärkas. Systemen för att ta till vara, utveckla och kommersialisera regionens innovationer behöver bli bättre.

En viktig förutsättning för att behålla Stockholms konkurrenskraft ligger i förmågan att vara en attraktiv stad för företag att starta och utvecklas i. Direktkontakten med företag sker oftast på lokal nivå. Företagens upplevelse av myndighetskontakten beror i hög grad på hur bemötandet och dialogen med kommunen fungerar. Servicen behöver bli effektivare, mer tillgänglig och reglerna mer tydliga. Tillgången på kompetens är en av de viktigaste frågorna när internationella företag väljer lokaliseringsort. Det är samtidigt viktigt att inte förbise vad "kompetensen" värderar. Mjuka frågor i form av livskvalitet blir allt viktigare vid rekrytering av spetskompetens, det är något som staden bör framhålla mer i den internationella marknadsföringen.

Mångsidig och upplevelserik

Den starka befolkningsökningen har medfört en ökad efterfrågan på bostäder. Idag finns en stor brist på lägenheter, framför allt på små lägenheter och studentbostäder. Stadens mål för bostadsbyggande har därför reviderats upp till 140 000 nya bostäder till år 2030.

När staden ökar takten i bostadsbyggandet kommer det att innebära att stadsmiljöerna i stora delar av staden förändras och förtätas. Det kommer att kräva en löpande och strukturerad dialog med stockholmarna om varför det byggs och hur det bäst bör göras för att skapa hög livskvalitet för boende, en god stadsmiljö och en hållbar stadsutveckling. Det finns en stor samstämmighet om att Stockholm bör värna de kvaliteter som finns idag och arbeta för en levande stad även utanför den centrala staden. Det är viktigt att sträva efter stadsdelar med blandade funktioner som boende, arbetsplatser, skolor, handel och service. Då blir stadsdelarna trygga och levande. En stor utmaning i den växande staden är också att via god planering säkra tillgången till kommunalt

finansierad service liksom behovet av trivsamma offentliga miljöer såsom parker, grönområden och idrottsytor.

I Stockholm pågår och planeras just nu en rad stora infrastrukturinvesteringar som kommer att få en avgörande betydelse för regionens framkomlighet på sikt. Den beslutade tunnelbaneutbyggnaden liksom Förbifart Stockholm, utredning av Östlig förbindelse och beslut om utveckling av cykelstråk inom staden och länet är centrala för utvecklingen av Stockholmsregionen. Det finns också en stor potential för att utveckla system för dynamisk trafikledning som kan optimera användningen av befintlig infrastruktur, tillhandahålla resval och styra efterfrågan mot hållbara lösningar.

Stockholms stad har en lång tradition av att minska sin miljöpåverkan och har sedan 1990 kunnat uppvisa en utsläppsminskning av växthusgaser med en fjärdedel. Staden har antagit ett mycket ambitiöst mål om att vara fossilbränslefritt år 2050. För att klara av detta behövs en mängd åtgärder och ett aktivt samarbete mellan privata och offentliga aktörer i Stockholmsregionen samt stockholmarna.

Stockholms positionering i världen blir allt starkare och antalet internationella besökare ökar. Evenemang och konferenser har stor betydelse för utvecklingen genom att stimulera ekonomin och marknadsföra regionen. Stockholm är redan idag en enastående stad på vatten och flera av stadens mest uppskattade mötesplatser och rekreationsområden ligger nära vatten. Detta kan förstärkas. Fler kajer kan göras levande genom att verksamheter såsom restauranger, caféer och utställningar etableras på och längs med kajerna och tillgänglighetsanpassade promenadstråk anläggs.

Vision 2030 – ett Stockholm i världsklass

Stockholm år 2030 kommer att vara en annorlunda stad än den vi ser omkring oss idag. Utifrån de utvecklingstendenser som redovisas i detta tjänsteutlåtande har ett förslag till reviderad vision tagits fram. Visionen är ett strategiskt åtagande från Stockholms stads sida att arbeta i visionens riktning under de kommande decennierna. Några av de förändringar som föreslås är att avsnittet om Medborgarnas Stockholm, numera Stockholmnas stad, inleder visionen. Mjuka värden som bemötande och dialog har lyfts fram.

Stockholm år 2030 är stockholmarnas stad – en trygg och sammanhållen stad där alla är välkomna. Här finns en stark framtidstro och stockholmarna är stolta och positiva till att staden växer och att så många människor vill bo och verka här. Stockholmarna känner sig

delaktiga i stadens utveckling och att de har inflytande över sin vardag. Det finns många alternativ att välja mellan i allt från utbildning och omsorg till boende, kultur och fritidsaktiviteter.

Stockholm år 2030 är samtidigt innovativt och växande – en stad som attraherar företag, arbetskraft och studenter från hela världen. Stockholmsregionen är känd för sitt inspirerande entreprenörs- och innovationsklimat, en välfungerande arbetsmarknad, en högklassig infrastruktur och för världsledande utbildning och forskning inom bland annat informationsteknik, life science och miljöteknik.

Stockholm år 2030 är mångsidigt och upplevelserikt - en kontraster-nas stad som präglas av tolerans och öppenhet. Här samsas en intensiv storstadspuls med en unik natur där det går att och bada mitt i city. Här finns ett rikt nöjes- och kulturliv, men också en infrastruktur som gör det möjligt för stockholmarna att leva klimatsmart. En medveten teknikutveckling, en genomtänkt stadsplanering i stadens alla delar och en hög ekonomisk tillväxt ger goda förutsättningar för en uthålligt växande stad.

Inledning

Det går bra för Stockholm. Befolkningen växer och likaså företagandet och antalet sysselsatta. Staden är bra att leva och verka i. Det är tryggt, grönt och attraktivt. Miljön är kreativ och Stockholm hamnar högt på listor där de mest innovativa regionerna i världen rankas. Prognoser visar att den starka befolkningstillväxten kommer att hålla i sig. Fler invånare ger större efterfrågan på varor och tjänster och fler företag, vilket bidrar till ökad tillväxt och större möjligheter att finansiera välfärden.

För Stockholms stad är detta en utveckling att slå vakt om och inget vi kan ta för givet. Stockholm konkurrerar idag med de mest innovativa regionerna i världen. Denna konkurrens hårdnar. Att Stockholm är fortsatt attraktivt och står sig väl i konkurrensen med andra regioner är avgörande för tillväxten i hela Sverige. Stockholms arbetsmarknad är kunskapskrävande och beroende av högutbildade människor. För att dessa människor ska välja att bo och verka i Stockholm behövs bostäder, ett fungerande transportsystem, bra förskolor och skolor samt en god livsmiljö.

Stadens befolkningstillväxt har de senaste åren skett betydligt snabbare än förväntat. Staden kommer att vara en miljonstad redan i början av 2020-talet, vilket är ungefär tio år snabbare än vad tidigare prognoser angett. Under år 2030 kommer staden att ha kring 1,1 miljoner invånare. Under lång tid framöver kommer Stockholm att fortsätta växa, vilket ställer stora krav på staden.

Stadens service behöver anpassas till en växande befolkning men också utvecklas för att svara mot de behov som invånarna förväntas ha år 2030. Medarbetare med rätt kompetens behöver rekryteras till alla verksamheter som finansieras av staden. Fler bostäder, kommersiella lokaler samt lokaler för offentlig service kommer att behövas. Framkomligheten måste tryggas med en utbyggd kollektivtrafik och infrastruktur för alla trafikantgrupper.

Även omvärlden förändras. Påverkan från omvärlden ökar snabbt dels genom en ökande konkurrens om investeringar, kunskap och kapital dels i form av ett snabbt ökande informationsflöde, import och influenser från omvärlden. Dessa allt snabbare förändringar behöver staden ha kunskap om och hela tiden anpassa sig till för att kunna ge medborgarna en så bra service som möjligt. Mot bakgrund av dessa förändringar reviderar staden därför dess övergripande styrdokument, *Vision 2030 – ett Stockholm i världsklass*.

Ärendets beredning

Stockholms kommunfullmäktige beslutade i juni 2007 om en gemensam vision för staden, Vision 2030, Ett Stockholm i världsklass. Visionen har därefter implementerats i stadens ordinarie styrsystem och kommunicerats till stadens medarbetare för att nå goda resultat och ökad delaktighet. Visionen har uppnått en hög kännedom bland anställda i förvaltningar och bolag. Idag känner närmare nio av tio medarbetare till den och sex av tio motiveras av visionen i sitt arbete. Visionen är styrande för kommunfullmäktiges budget med treårsplan och för nämnder och styrelser i framtagande av planer och budget för verksamheterna på olika nivåer.

Mot bakgrund av de förändrade förutsättningar som beskrivits ovan, har kommunfullmäktige i budgetbeslutet för år 2013 gett kommunstyrelsen i uppdrag att inleda ett arbete med att ta fram en reviderad vision för hur Stockholm ska utvecklas när Stockholm har blivit en miljonstad.

Under år 2013 initierades ett stadsövergripande projekt i detta syfte. Projektet har involverat ett stort antal medarbetare i staden på olika nivåer, bland annat stadens förvaltnings- och bolagschefer. Även akademierna och länsstyrelsen har involverats. Syftet har varit att ta tillvara den kompetens och erfarenhet som finns bland stadens medarbetare och förankra arbetet med en reviderad vision.

Arbetet har letts av en styrgrupp som vid projektets avslutande bestått av följande personer:

Irene Svenonius, stadsdirektör
Anders Carstorp, Utbildningsförvaltningen
Anette Scheibe Lorentzi, Stadsbyggnadskontoret
Charlotte Svensson, Arbetsmarknadsförvaltningen
Christina Rapp Lundahl, Södermalms stadsdelsförvaltning
Gunnar Björkman, biträdande stadsdirektör
Maria Mannerholm, Hägersten-Liljeholmen stadsdelsförvaltning
Pelle Björklund, Svenska Bostäder
PerAnders Hedkvist, Trafikkontoret
Per Blomstrand, Stockholms Stadshus AB
Staffan Ingvarsson, biträdande stadsdirektör

På grund av projektets storlek har det genomförts uppdelat i följande åtta delprojekt:

- Kvalitet och förnyelse i offentligt finansierad verksamhet
- Stockholm växer
- Stockholm som kunskapsregion
- Innovationer – akademier - näringsliv
- En hållbar utveckling
- En sammanhållen stad, en stad av mångfald
- Attraktiva Stockholm
- Smart City

De medarbetare i staden och från övriga organisationer som aktivt deltagit är som följer.

Andreas Jaeger, Stadshus AB	Karin Källström, SLK
Anette Holm, SLK	Kerstin Sandström, Skärholmen sdf
Anette Scheibe Lorentzi, Länsstyrelsen i Stockholm	Krister Schultz, Exploateringskontoret,
Ann Hellenius, Utbildningsförvaltningen	Lars Arvidsson, Älvsjö sdf
Anna Håkansson, SLK	Lars Jolerus, Trafikkontoret
Ann-Caroline Nordström, Stockholms universitet	Leif Sjöholm, Bromma sdf
Anne-Sofie Ohlsson, Serviceförvaltningen	Lena Stoltz, Enskede-Årsta-Vantör sdf
Benny Fredriksson, Stadsteatern	Lennart Ploom, Stadsarkivet
Berit Svedberg, Kulturförvaltningen	Magdalena Bosson, Familjebostäder
Christian Rockberger, Stockholm Parkering	Margareta Östrand, Skarpnäck sdf
Ebba Agerman, SLK	Maria Häggblom, Spånga-Tensta sdf
Eva Frunk Lindh, Äldreförvaltningen	Marie Wallhammar, S:t Erik Markutveckling
Eva Malmström Jonsson, KTH	Niklas Svensson, Stadsbyggnadskontoret
Gillis Hammar, Serviceförvaltningen	Olle Johnselius, Kista-Rinkeby sdf
Gunnar Björkman, SLK,	Olle Zetterberg, SBR
Gunnar Söderholm, Miljöförvaltningen	Olle Öhman, Idrottsförvaltningen
Gustaf Landahl, Miljöförvaltningen	Patrik Emanuelsson, Micasa
Göran Månsson, Östermalm sdf	PerAnders Hedkvist, Trafikkontoret
Hanna Brogren, SLK,	Petra Wårstam Larnhed, SLK
Hans Aspögren, SLK	Roger Ticoalu, Kulturförvaltningen
Helena Nilsson, Stockholmsmässan	Sara Hallström, SLK
Henrik von Arnold, SVB	Staffan Ingvarsson, SLK
Ingalill Elvin, SLK	Steinunn Håkansson, Farsta sdf

Ingela Lindh, Stockholmshem	Susanna Höglund, Stadshus AB
Ivar Björkman, Open Lab	Thomas Andersson, Kista Science City
Jesper Ackinger, SBR,	Thomas Persson, SLK
Johan Castwall, Stockholms Hamnar	Ulla Thorslund,
	Hässelby-Vällingby sdf
Juan Copovi Mena, Fastighetskontoret	Veronika Thunholm, Stokab
Jörgen Kleist, Stokab	Åsa Öttenius, Sisab
Karin Ekdahl Wästberg,	
Äldreförvaltningen	

Projektledare har varit Helen Slättman och Elisabet Bremberg från stadsledningskontoret.

Diskussioner och dialoger har även skett med externa grupper, så kallade fokusgrupper. En avstämning har gjorts med ett representativt urval av stockholmare avseende ålder, boende och familjesituation. Även medarbetare i staden samt representanter för näringsliv och akademi har medverkat. De har fått frågor om hur de ser på Stockholm i dag och i framtiden, utmaningar och möjligheter för den växande staden och vad en vision för Stockholm år 2030 kan innehålla.

Resultatet av delf projektens arbete och avstämningen med de externa grupperna har legat till grund för den nu föreslagna revideringen av Vision 2030 – ett Stockholm i världsklass, som redovisas i detta ärende.

Stadsledningskontorets synpunkter och förslag

I det följande redovisas dels kontorets förslag till en reviderad vision, dels motiven för detta.

STOCKHOLMARNAS STAD

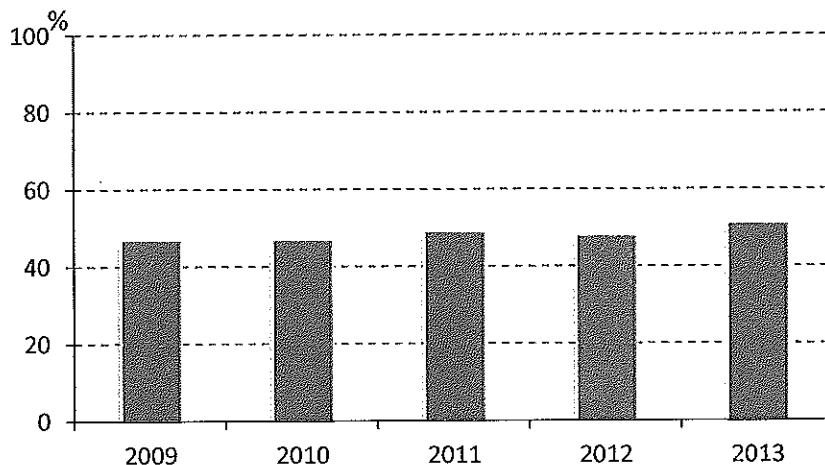
Delaktiga och trygga

Motiv för en revidering

Det finns en stor stolthet över Stockholm och många stockholmare tycker att Stockholm är en fantastisk stad och kan inte tänka sig att flytta. Det finns också en ödmjuk och tillåtande attityd till vem som är "stockholmare", det är upp till var och en att definiera sig som sådan. Detta framgår av de dialoger som gjorts med fokusgrupper¹ i arbetet med att ta fram en reviderad vision. Som särskilt positivt framhålls den höga livskvalitén där man kan förena storstadens stora utbud av arbete, utbildning, service, kultur och nöjen med en trygg och god livsmiljö.

Stockholm är framstående när det gäller demokrati, delaktighet och trygghet. Samtidigt visar brukarundersökningar att det fortfarande finns en osäkerhet hos stora delar av befolkningen vart de ska vända sig när det gäller stadens service och tjänster.

Svar på fråga: "Jag vet vart jag ska vända mig för att få information om vilka val jag kan göra när det gäller stadens service och tjänster som t.ex. förskola, skola, äldreomsorg mm"

Källa: ILS/Medborgarundersökningarna

Det finns därför ett behov av att staden arbetar ännu mer systematiskt med olika former av dialog för att både ge information och ta tillvara medborgarsynpunkter och förankra kommande förändringar, driftsfrågor, samordningsfrågor och utbyggnad. Dialogen behöver ske i fysiska möten, men också genom att ny och modern teknik används. Det är också viktigt att dialogen förs kontinuerligt för att utveckla den löpande verksamheten. Idag har många stockholmare stora förväntningar

¹ Fokusgrupper, ett representativt urval av stockholmarna, se närmare beskrivning i ärendets inledning

på e-tjänster när det gäller tillgänglighet och servicenivå. Staden har på många områden arbetat med e-tjänster men detta behöver utvecklas ytterligare, och alltid med medborgarperspektivet som utgångspunkt. Stadens arbete med medborgar- och brukarundersökningar är en viktig beståndsdel.

Även formerna för de fysiska samrådsprocesserna behöver utvecklas med bland annat nya metoder och verktyg och hitta sin roll i samråd med boendedialogerna. En god dialog är ett sätt att förankra för staden viktiga förutsättningar, till exempel att Stockholm växer. När nya bostäder byggs kommer mycket mark att behövas tas i anspråk. De flesta områden kommer att behöva förtätas. För att det ska bli möjligt krävs att medborgarna har förtroende för stadens tjänstemän och politiker.

I dialogerna med fokusgrupperna² har det framkommit att det uppfattas som i huvudsak positivt att Stockholm är en snabbt växande stad, det innebär framtidstro och ett ökat utbud av allt. Negativa konsekvenser anses vara en ökad brist på bostäder och en ökad trängsel i trafiken och man känner inte heller till de planer för utbyggnad av trafik och bostäder som faktiskt finns.

Valdeltagande

Valdeltagandet har ökat i riket och i staden sedan 2002, vilket är positivt.

Valdeltagande i kommunfullmäktigeval

År	1994	1998	2002	2006	2010
Stockholms stad	81,2%	76,9%	77,7%	79,1%	81,6%
Riket	84,4%	78,6%	77,9%	79,4%	81,6%

Källa: SCB

Men samtidigt varierar valdeltagandet kraftigt mellan olika delar (församlingar) av staden mellan 64 och 86 procent. Vissa grupper såsom unga, låginkomsttagare och invandrare har generellt ett lägre valdeltagande än genomsnittet. Valdeltagandet har dock ökat sedan år 2002 i samtliga inkomstgrupper.

Tryggt och relativt rent

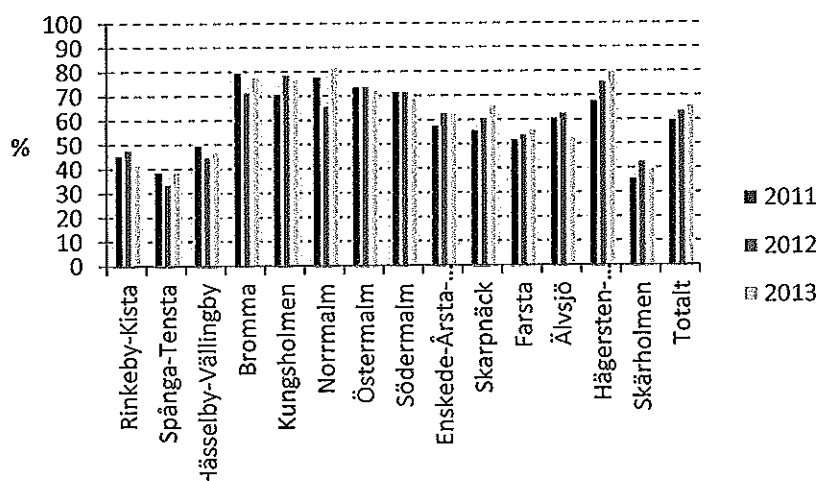
Majoriteten av invånarna i staden är trygga och Stockholm upplevs som en trygg stad jämfört med andra större städer i Europa.³ Invånare med funktionsnedsättning anger dock att de är mer utsatta och oroliga

² Fokusgrupper, ett representativt urval av stockholmarna, se närmare beskrivning i ärendets inledning

³ Källa: Urban Audit Perception Survey

för att utsättas för brott än övriga invånare i staden.⁴ Vidare är skillnaderna mellan olika delar av staden stora.

I den stadsdel där jag bor känner jag mig trygg när jag går ensam hem på kvällen

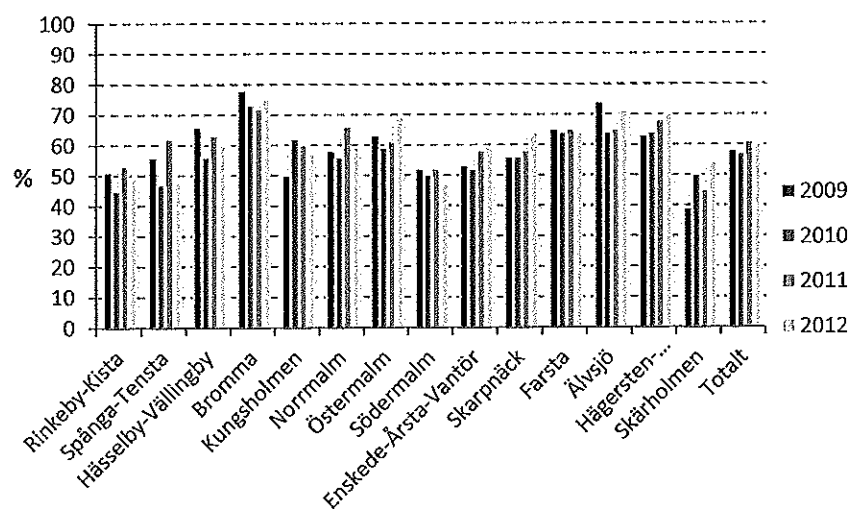
Källa: Medborgarundersökningarna

Ytterligare insatser för att öka tryggheten behöver göras och anpassas lokalt i olika delar av staden. Staden har under hela 2000-talet arbetat med att förbättra belysningen på gator, torg och i parker för att skapa en trygg och säker miljö under dygnets mörka timmar. Stadens bostadsbolag bedriver ett aktivt och unikt trygghetsarbete för sina hyresgäster där man, i nära samarbete med andra fastighetsägare, arbetar med tydliga åtgärder för att skapa en tryggare miljö. Viktigt för att skapa trygghet är också att utveckla stadsdelarnas funktionalitet med levande stadsdelar med kommersiell service, offentliga mötesplatser och utrymme för idrott.

I ett europeiskt perspektiv hamnar Stockholm högt vad gäller andelen invånare som anser att staden är ren. När befolkningen får frågan om den egna stadsdelen är ren och städad blir resultatet något sämre. Ungefär sex av tio stockholmare anser att så är fallet och denna andel har varit tämligen oförändrad sedan mätningen började redovisas år 2009. Det skiljer sig också åt mellan stadsdelsnämnderna. Invånarna är mer nöjda i Bromma, Hägersten-Liljeholmen och Älvsjö medan invånarna är mindre nöjda i Rinkeby-Kista, Skärholmen samt på Södermalm.

⁴ Källa: Stadens trygghetsmätning

"I den stadsdel där jag bor är det rent och städat"

Källa: Medborgarundersökningarna

Delaktiga och trygga

Nuvarande vision

I Stockholm känner invånarna delaktighet och inflytande. Stockholm arbetar ständigt med att förbättra formerna för den lokala demokratin och deltagandet.

Valdeltagandet är högt, människors möjligheter till utveckling och deltagande avgörs inte av kön, ursprung, ålder, social status eller något annat som tidigare hindrat jämlikhet.

Stockholm är världens mest tillgängliga huvudstad. Detta är en del av Stockholms varumärke.

Stockholm är världsledande i skyddet av de mänskliga rättigheterna. Staden arbetar med vetenskapliga arbetssätt för att skapa trygghet såväl i utemiljön som i hemmen. Socialtjänst, sjukvård, polis, skola och det civila samhället arbetar tätt tillsammans för att förebygga att människor far illa och reagerar snabbt och effektivt om det ändå sker.

Ingen behöver känna sig otrygg på gator och torg. Staden är väl upplyst och människor rör sig fritt på gator och torg dygnet runt. Tryggheten finns inbyggd i all stadsplanering. Poliser finns synliga både dag- och nattetid och kommer snabbt när människor behöver deras hjälp.

I Stockholm fungerar rättssystemet. Brottsoffringar leder till omedelbar utredning. Den som har blivit utsatt för ett brott blir trodd och behandlad med respekt och ingen behöver vara rädd för att vittna.

Kontakterna med staden kan skötas när man vill, staden är integrerad och uppkopplad i de informations- teknologiska nät som täcker hela

Förslag reviderad vision

I Stockholm känner invånarna delaktighet och inflytande. Stockholmare inbjuds regelbundet till att delta i dialoger kring frågor som berör människor i vardagen och utvecklingen av Stockholms olika delar. En rättssäker och effektiv myndighetsutövning har stärkt demokratin och utvecklat välfärden. Kontakterna med staden kan skötas när stockholmare själva har möjlighet och på sätt de själva kan bestämma. Det finns en kontinuerlig dialog mellan medarbetarna och brukarna för att löpande utveckla verksamheterna.

Valdeltagandet är högt. Alla stockholmare har möjlighet att delta i samhällets utveckling oavsett kön, ålder, funktionsnedsättning eller ursprung. Stockholm är världsledande i skyddet av de mänskliga rättigheterna.

Socialtjänst, sjukvård, polis, skola och det civila samhället arbetar tätt tillsammans för att förebygga att människor far illa och agerar snabbt och effektivt när det ändå sker.

Stockholm lever dygnet runt och är känd som en av världens tryggaste och renaste storstäder. Ingen behöver känna sig otrygg i stadens offentliga rum. Staden är trygg, väl upplyst och människor rör sig fritt ute på gator och torg, även när det blivit mörkt. Det är resultatet av ett målmedvetet samarbete mellan staden och andra offentliga aktörer, fastighetsägare, näringslivet och stockholmare som tillsammans tar ansvar för att hålla staden fri från skräp, nedsmutsning

Stockholm. Stockholm är en storstad som lever dygnet runt. Kollektivtrafiken fungerar 24-timmar om dygnet. Stockholm erbjuder en trygg och inspirerande miljö för barn och ungdomar att växa upp i. Familjerna är myndigförklarade genom flexibla välfärdsystem som gör det möjligt att kombinera ett kvalificerat yrkesliv med mer tid för barnen. Från barnomsorg och förskola till grund- och gymnasieskola tas barns och ungdomars nyfikenhet och lust att lära tillvara. Ett rikt utbud av kultur, idrott och fritidsaktiviteter bidrar till att utveckla barns och ungdomars fysiska och psykiska hälsa och sociala förmåga. Staden har många miljöer som är stimulerande för barn och där familjer kan umgås. I samverkan med föreningslivet finns gott om lokaler och plats utomhus där barn och unga kan få stimulerande aktiviteter och upplevelser på fritiden. I Stockholm engagerar sig staden, näringslivet och organisationer i att skapa mötesplatser över generationsgränserna.	och för att skapa trygga miljöer. Stockholm erbjuder ett rikt utbud av kultur- och fritidsaktiviteter, vilket möjliggör ett aktivt liv. Det civila samhället är den viktigaste kraften för att minska ensamhet och skapa gemenskap, sammanhang och närhet.

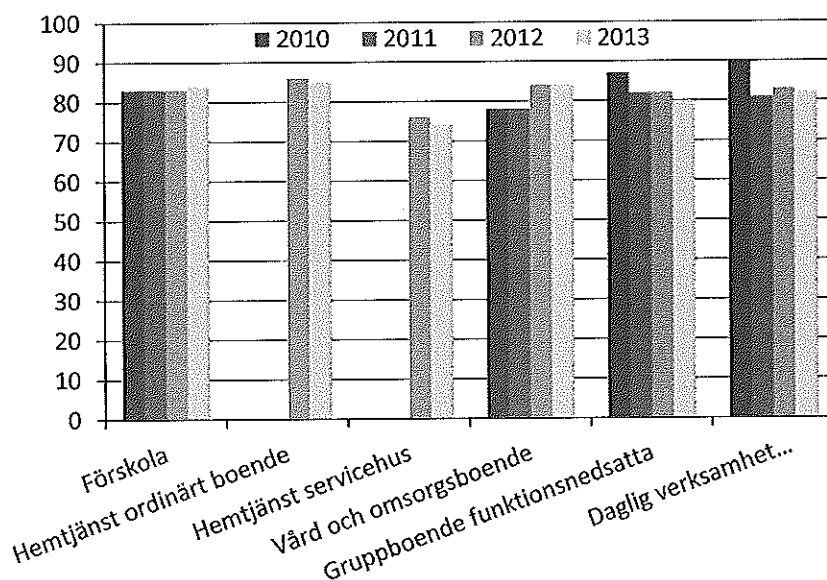

Service av högsta kvalitet

Motiv för en revidering

Stockholms stad erbjuder idag välfärdstjänster av hög kvalitet och det finns ett väl etablerat valfrihetssystem med många utförare. Regelbundna brukarundersökningar visar på en relativt hög kundnöjdhet inom de flesta verksamhetsområden. Mellan 74 och 85 procent av brukarna uppger att de i sin helhet är nöjda med servicen. För att det ska vara lätt att välja finns *Jämför och välj* som verktyg på stockholm.se. Här finns hela stadens erbjudande på ett sätt som gör det möjligt att jämföra olika alternativ, såväl kommunala som fristående. En övervägande majoritet av brukarna upplever också att de har goda valmöjligheter.

Andel nöjda brukare inom utvalda verksamheter

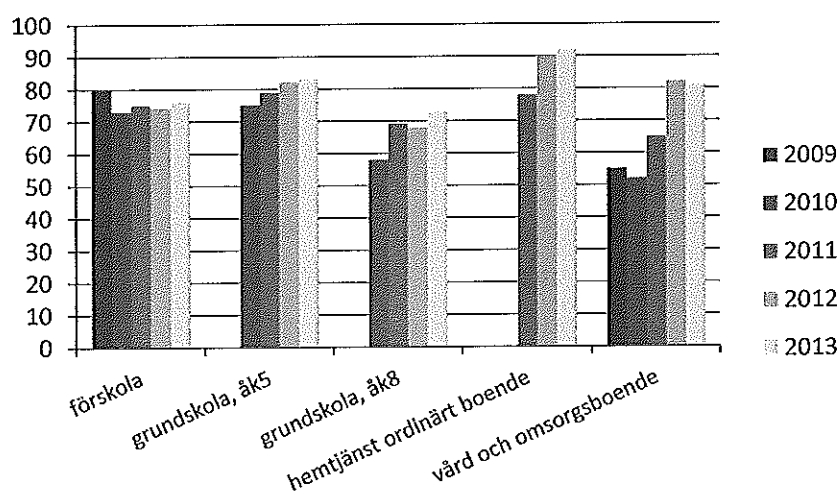

Källa:

Brukarundersökningarna

Trots att antalet barn inom förskolan och skolan har ökat kraftigt de senaste åren är den upplevda valfriheten hög och de flesta får sina förstahandsval tillgodosedda. Inom äldreomsorgen har det under senare år varit en positiv trend avseende hur brukarna upplever sina valmöjligheter. Valfriheten inom omsorgen av personer med funktionsnedsättning upplevs som något lägre.

Andel brukare som upplever att de har valmöjlighet inom olika verksamheter

Källa: Brukarundersökningarna

Resultaten från brukarundersökningarna speglas dock inte i den rapportering av välfärden som finns i media och som ofta ger uttryck för en oro för kvaliteten i välfärdstjänsterna. Det är därför viktigt att staden blir bättre på att lyfta fram och informera om verksamheter som fungerar bra, samtidigt som det är angeläget att missförhållanden omedelbart fångas upp och rättas till. Som ett led i att förstärka medborgarnas valfrihet behöver stadens verksamheter fortsätta att arbeta med att synliggöra resultat på ett lättillgängligt sätt.

En ökad individualisering och ökad kunskapsnivå bland medborgarna driver upp kraven och förväntningarna på den offentliga servicen. Detta är en trend som förväntas förstärkas i framtiden. Unga människor är mer medvetna om sina rättigheter. Digitaliseringen gör också att det blir allt lättare att informera sig om olika alternativ av välfärdstjänster. En ökande andel utrikesfödda förändrar också kraven på samhällsservicen, framförallt inom äldreomsorgen, vilket gör att individanpassning, bemötande och goda språkkunskaper blir särskilt viktigt.

Det är angeläget att frågor om det personliga bemötandet lyfts i all verksamhet finansierad av staden och även vikten av att bygga goda relationer med brukarna. Att se stockholmaren ur ett kundperspektiv innebär att såväl hela verksamheter som enskilda medarbetare kan behöva förändra sitt förhållningssätt. Arbetet med att ständigt förbättra och utveckla bemötandet blir en självklar del i verksamhetsutvecklingen liksom perspektivet att verksamheterna är till för stockholmarna/brukarna.

Kvalitets- och verksamhetsutvecklingen måste kopplas till stadens innovationsarbete. Utöver att ha en betoning på tekniska "uppfinningar", måste det även inkludera innovativa arbetssätt och metoder. Vad gäller

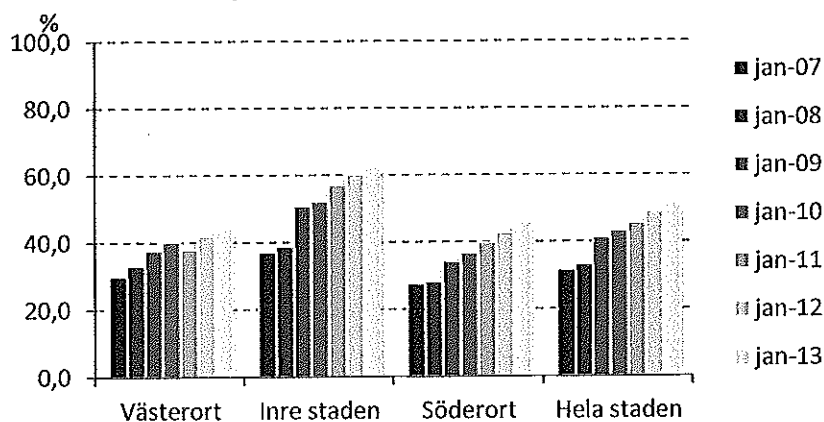
innovativ teknik är det viktigt att se vad andra gör i Sverige, men även internationellt. Samarbetet med universitet och högskolor behöver utvecklas både för att stärka verksamhetsutvecklingen och för att säkra kompetensförsörjningen. Forskning behöver omsättas i praktiken och alla goda exempel ska spridas.

Möjligheter för stockholmarna att påverka och delta i utvecklingen av stadens tjänster bör också betonas. Formerna för att tydliggöra för brukarna vad de kan förvänta sig av verksamheterna behöver utvecklas och göras lättillgängligt. Samhällsservicen omfattar även stadens omfattande myndighetsutövning inom t.ex. miljöområdet, planfrågor och det sociala området. Här har staden stor professionalitet som alltid behöver underhållas och utvecklas. God tillgänglighet till handläggare och en snabb, rättssäker ärendehantering efterfrågas av såväl invånare som företag. En fortsatt digitalisering av information samt utveckling av olika e-tjänster står i fokus.

En stor utmaning i den växande staden är att bygga ut den kommunalt finansierade servicen i den utsträckning som behövs. Samordningen för att säkra att utbudet motsvarar stockholmarnas behov och önskemål över tid behöver förbättras. Ett exempel är att säkerställa att det finns tillräckligt med gruppbofästigheter, förskolor och skolor. För att kunna hålla en hög takt i samhällsbyggandet samtidigt som kvaliteten i servicen till medborgarna utvecklas, krävs att alla verksamheter staden finansierar är effektiva. Detta säkerställs bland annat genom samordnad styrning och förtydligade former för uppföljning och jämförelser, och givetvis genom en välfungerande konkurrens på olika områden. Då staden är en stor köpare av verksamhet, tjänster och varor är det viktigt att formerna för upphandling, avtalsuppföljning och leverantörssamverkan ständigt utvecklas och förbättras för att säkerställa att bästa möjliga kvalitet och kostnadseffektivitet erhålls för de offentliga medlen.

I januari 2013 drevs strax över hälften av äldreomsorgen i enskild regi. Att andelen verksamhet som drivs i enskild regi ökar är en utveckling vi ser inom alla verksamhetsområden. Det avgörs ytterst av stockholmarna och hur de väljer att använda sin valfrihet. När staden alltmer går mot att bli beställare av verksamhet snarare än utförare av tjänster ställs nya krav. Kravformulering vid upphandling och uppföljning blir centralt. Samma krav bör ställas på den egna verksamheten som på den enskilt drivna. Likartad verksamhet ska följas upp på likartat sätt oavsett driftsform. Uppföljningen ska säkra leverans av beställda tjänster och vara kvalitets- och effektivitetsdrivande. Ett förbättrat samarbete avseende utvecklingsfrågor med entreprenörer behövs.

Andel av äldreomsorgen som är i enskild regi

Källa: SWECO

Förmågan att behålla och attrahera rätt kompetens är en framtidsfråga för staden som arbetsgivare, liksom inom all verksamhet finansierad av staden. Kompetenskraven höjs ständigt. Till detta bidrar den tekniska utvecklingen, mer vård i ordinärt boende, krav på mer kundanpassad kompetens; bemötande och serviceinställning. Visionen behöver omfatta en modern syn på vård- och serviceyrken - det är avgörande att synen på vård- och omsorgsyrken omdefinieras från "lågkvalificerade" yrken till yrken som kräver hög social kompetens vid sidan av själva vårdkompetensen. Ledarskapet behöver stärkas och goda insatser uppmärksammas ännu mer.

Stockholms stad ska som arbetsgivare vara modern och ansvarstagande. Ledarskapet är a och o i utvecklingen mot arbetsplatser där medarbetarna når verksamhetens mål och har nöjda brukare samtidigt som de anställda trivs, är engagerade och där sjukfrånvaron är låg. Kontinuerlig kompetensutveckling där frågor om bemötande är en viktig del, är nödvändig för att utveckla och behålla medarbetare.

Trenden är att vi lever längre och håller oss friska högre upp i åldrarna. Allt fler väljer ett längre arbetsliv och förväntningarna på en hög livskvalitet ökar. Delaktighet och inflytande i samhällslivet är grundläggande för välbefinnandet. Det gäller i lika stor utsträckning om man är äldre eller har en funktionsnedsättning. Tekniska hjälpmedel i omsorgen ger möjlighet till individuella anpassningar och därmed större självständighet och trygghet för individen. Möjligheterna att bo kvar i eget boende fortsätter att öka, vilket också de flesta äldre sannolikt kommer att välja att göra.

Service av högsta kvalitet

Nuvarande vision

Stockholmarna har världens högsta medellivslängd och många arbetar efter pensionen. Likaså blir människor allt friskare. Ohälsotal och sjukskrivningar minskar och vård och rehabilitering fungerar väl. Staden tar i sin roll som arbetsgivare ett stort ansvar för sina medarbetares arbetsmiljö och har lägst sjukfrånvaro av Sveriges kommuner.

I Stockholm finns tillgång till en samhällsservice av högsta kvalitet. Servicen är offentligt finansierad, men driften präglas av en mångfald. Stockholmarna har stora möjligheter att påverka utformningen av servicen och kan med stöd av välutvecklade webblösningar välja mellan en mängd vård- och omsorgsgivare och skolor i både kommunal och enskilt driven regi. Staden ger information, är kontaktbar och möjligheten att genomföra val finns dygnet runt. Genom en nära samverkan mellan olika utförare och med olika frivilligorganisationer säkerställs att samhällsservicen når alla människor.

Mångfalden av olika alternativ har fört med sig att nya och individualiserade arbetssätt och metoder har utvecklats inom vården, omsorgen och skolan. Genom de flexibla välfärdsystemen klarar föräldrar att kombinera ett kvalificerat yrkesliv med mer tid för barnen. Det har ökat människors trygghet, självbestämmande och livskvalitet. Det är inte minst tydligt inom omsorgen om de allt fler äldre invånarna och inom stödet till funktionshindrade.

Förslag reviderad vision

Stockholms stad erbjuder service och tjänster av högsta kvalitet. Tjänsterna är offentligt finansierade och tillhandahålls av en mångfald av utförare med olika profiler. All service utgår från de behov som stockholmarna och de företag som är verksamma inom staden har.

Ett gott bemötande, professionalitet och respekt för individen är ett självklart förhållningssätt för alla medarbetare inom såväl stadens egna som enskilt drivna verksamheter.

Variationen i utbudet av välfärds-tjänster gör det möjligt för stockholmarna att enkelt hitta rätt utifrån sina egna personliga val. Tydlig information ger konkreta besked om vad alla har rätt att kräva av omsorgen. Detta medför ökad trygghet, självbestämmande och livskvalitet, särskilt för de allt fler äldre stockholmarna och för dem med funktionsnedsättningar.

Stockholmarna har stora möjligheter att påverka utformningen av servicen och staden värdesätter och tar tillvara alla synpunkter. Med stöd av välutvecklade digitala lösningar är det enkelt att välja mellan en mängd vård- och omsorgsgivare, förskolor och skolor samt ansöka om olika former av tillstånd, såsom bygglov och andra myndighetsbeslut. En nära samverkan mellan socialtjänsten, privata aktörer och frivilligorganisationer samt hälso- och sjukvården gör att personer som

Satsningen på mångfald har också drivit på kvalitetsarbetet. Det målmedvetna arbetet med kvalitetsgarantier har väckt stort internationellt intresse och fört med sig att stockholmarna har ett stort förtroende för samhällsservicen. Stadens viktigaste roll är inte som utförare utan som beställare av välfärdstjänster och som utvärderare av desamma och därmed som garant för en hög kvalitet gentemot medborgarna.

(Äldreomsorgsavsnittet)

Stockholm är en trygg stad att åldras i. Äldreomsorgen präglas av personligt inflytande, trygghet och respekt. Genom att fånga upp enskilda människors verkliga behov håller vården och omsorgen en god kvalitet. En värdighetsgaranti ger tydliga och konkreta besked om vad den enskilda individen kan kräva av omsorgen. Anställda inom äldreomsorgen har adekvat utbildning och kompetens som svarar mot de krav som verksamheten ställer. Frågor om människovärde och bemötande är viktiga delar i all utbildning och kompetensutveckling.

Omsorgen är offentligt finansierad, men driften präglas av mångfald. De äldres rätt att välja boende garanteras genom ett valfrihetssystem. Både offentliga och privata utförare är lyhörda för de äldres önskemål och krav. Som komplement till den kommunalt finansierade verksamheten finns en rik flora av ideella och frivilliga insatser. Det är också möjligt för äldre att, utöver de tjänster de har rätt till genom biståndsbedömning, kunna välja tilläggstjänster som de själva

hamnat i missbruk eller andra personliga problem snabbt kan erbjudas professionell hjälp. Ett välfungerande förebyggande arbete uppmärksammar tidigt särskilt barn och unga som far illa.

Stockholms stad har en viktig roll som professionell beställare och utvärderare av välfärdstjänster, vilket garanterar en effektiv användning av skattemedel liksom säkerställer en hög kvalitet i verksamheterna med såväl sociala som ekologiska hänsynstaganden. Samma krav ställs på de verksamheter som drivs i egen eller enskild regi.

Stockholms stad är en attraktiv arbetsgivare som erbjuder stimulerande arbetsuppgifter och utveckling. Sjukfrånvaron är låg. Medarbetarna är engagerade och inspireras till ständiga förbättringar av verksamheterna för stockholmarnas bästa. Goda exempel tas tillvara och sprids. Nya, innovativa arbetssätt och metoder har utvecklats inom vård, omsorg och skola och andra verksamheter som staden finansierar.

Medarbetarnas utbildning och kompetens svarar mot de krav som verksamheterna ställer. Frågor om människovärde och bemötande är viktiga delar i all kompetensutveckling. Stadens omsorgsverksamheter samarbetar aktivt med regionens högskolor och universitet och erbjuder praktikplatser. Nya forskningsresultat omsätts till praktisk nytta.

Stockholm är en trygg stad att åldras i. Genom väl utbyggda kommuni-

bekostar. Att kunna bo kvar i sitt eget boende ses som en möjlighet och inget tvång.

kationer, hög tillgänglighet och innovativ teknik skapas förutsättningar för ett självständigt liv även vid hög ålder. Det möjliggör för den som vill bo kvar hemma att göra det. Det finns ett bra anhörigstöd med goda möjligheter till avlastning. Vid sidan av stadens insatser finns frivilliga krafter som vill bidra.

Äldre som inte längre kan bo kvar hemma erbjuds särskilda boenden med ändamålsenliga fysiska miljöer. Det finns en mångfald av boenden med olika inriktningar och det är möjligt att välja boende utifrån individuella önskemål.

Seniorerna i staden ser positivt på framtiden. De ställer gärna upp både i arbetsliv och i ideella verksamheter. Den unika erfarenhet som ett långt liv ger tas tillvara. Åldersdiskriminering bekämpas framgångsrikt.

För personer med funktionsnedsättning finns ett varierat utbud med god kvalitet av boenden, daglig verksamhet, sysselsättning och andra aktiviteter. Varje dag utgår verksamheterna från individens behov och med perspektivet att stärka den enskilda individen.

Utbildning i världsklass

Motiv för revidering

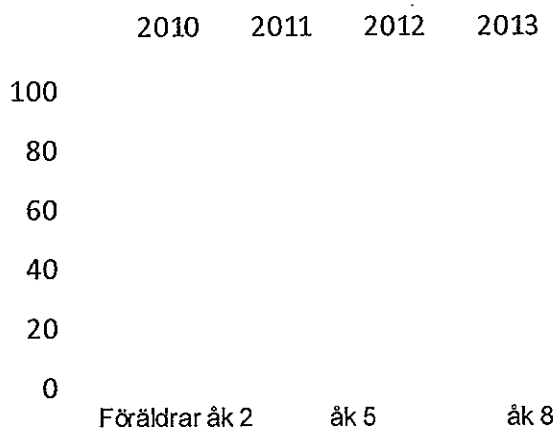
Skol- och utbildningsfrågorna är i centrum, som en av de prioriterade framtidsfrågorna. Visionen har i detta avsnitt reviderats för att förtydliga kommunens ansvar och ge utbildningsfrågorna ett tydligare fokus. Därför har utbildningen till och med gymnasiet lyfts ut från avsnittet om en kunskapsregion i världsklass under temat Innovativ och växande och flyttats till Stockholmarnas stad.

Stor andel nöjda föräldrar och elever

Förskolan är det första steget i det svenska utbildningssystemet och ska utgöra grunden för det livslånga lärandet. Förskolan ska vara trygg, rolig och lärorik och medverka till att hålla framtiden öppen för alla barn. Kvalitetsundersökningar visar att förskolan är en av Stockholms mest uppskattade verksamheter. Våren 2013 svarade 84 procent av föräldrarna i Stockholms stad att de i sin helhet är nöjda med sina barns förskola och 82 procent svarar att de kan rekommendera sitt barns förskola till andra. Detta är kanske det tydligaste beviset på att invånarna är nöjda med sin förskola i alla dess delar. Inte förrän föräldern är riktigt nöjd är man redo att rekommendera verksamheten till någon annan. Drygt tre fjärdedelar av föräldrarna upplever att de har haft möjlighet att välja vilken förskola deras barn ska gå på.

Även inom grund- och gymnasieskolan är de allra flesta nöjda med verksamheten. I årskurs 2 och 5 svarar 80 procent att de i sin helhet är nöjda med sina skolor. I årskurs 8 är andelen nöjda elever något lägre. I gymnasiet uppger 7 av 10 elever att de kan rekommendera sin skola till andra.

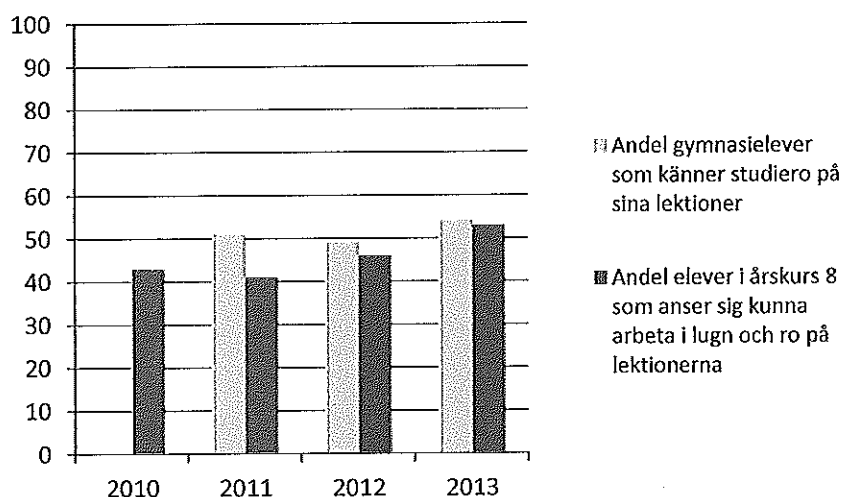
Andelen elever som är nöjda med sin skola

Trygghet och studiero är en viktig förutsättning för lärande. Det görs regelbundna undersökningar av elevernas uppfattning om trygghet och studiero. Tryggheten är generellt mycket hög, medan det är sämre med den upplevda studieron. Endast drygt hälften av eleverna i årskurs 8 och i gymnasiet är nöjda med arbetsron på lektionerna.

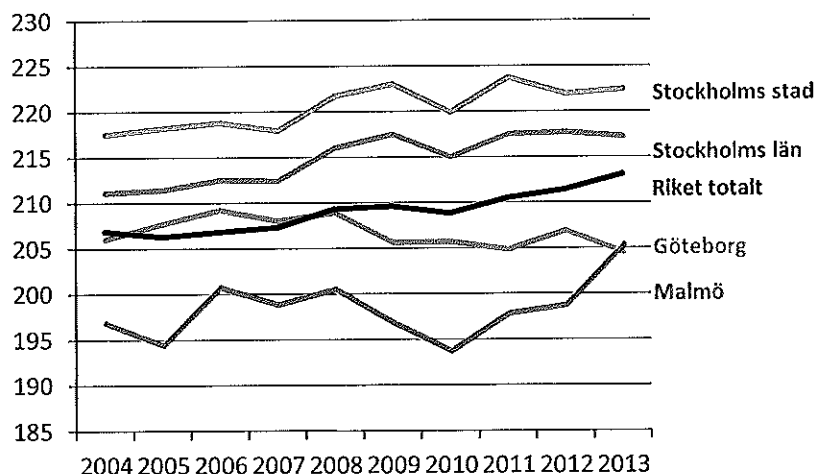
Andel elever som känner studiero på sina lektioner

Källa: Brukarundersökningen

Eleverna i Stockholms grundskolor presterar bättre än genomsnittet för riket och resultaten har förbättrats något de senaste tio åren. När det genomsnittliga meritvärdet i årskurs 9 jämförs med resultaten i de andra storstäderna presterar eleverna i Stockholm tydligt bättre. Såväl eleverna i Malmö som i Göteborg har ett lägre betygssnitt än riksgenomsnittet. I Malmö syns en klar förbättring under senare år, medan resultaten i Göteborg ligger still.

Betyg årskurs 9, genomsnittligt meritvärde, samtliga elever

Källa: Skolverket

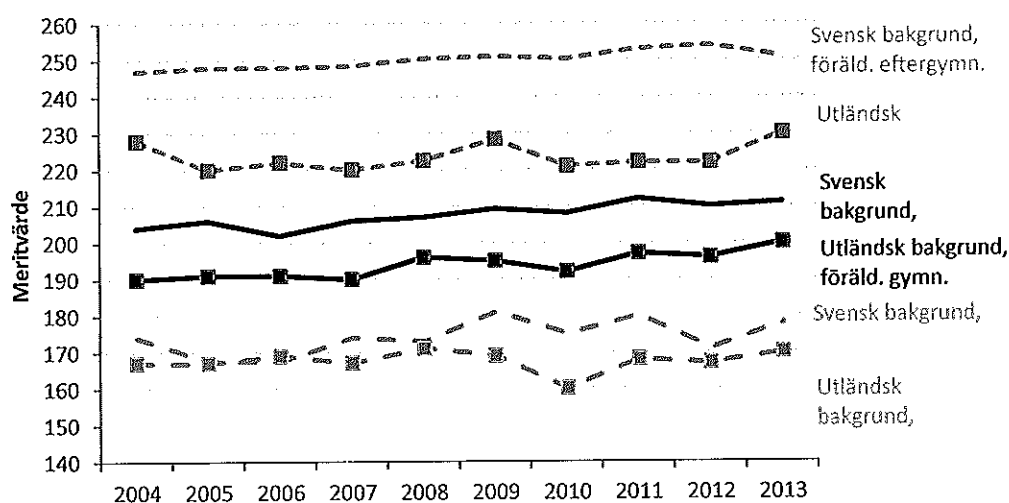
Samtidigt som resultaten generellt sett är bra i Stockholm är skillnaderna inom staden stora, både mellan olika stadsdelar, mellan olika skolor och på elevnivå. Merparten av resultatskillnaderna finns mellan elever inom de enskilda skolorna, men statistik visar att skillnaderna mellan skolorna har ökat under de senaste 10 åren. Detta påverkar likvärdigheten.

I enlighet med Skolverkets definition innebär likvärdighet att alla elever ska ges lika tillgång till utbildning av god kvalitet och att elevens bakgrund så lite som möjligt ska begränsa elevens möjlighet att lyckas i skolan. Socioekonomiska förutsättningar har stor betydelse för skolresultaten. Två grupper av barn har särskilt svårt att klara av grundskolan, barn som invandrat efter grundskolestarten och barn vars föräldrar saknar gymnasieutbildning.

Föräldrars utbildningsnivå är avgörande

I diagrammet nedan visas det genomsnittliga meritvärdet för årskurs 9, fördelat på elever med svensk eller utländsk bakgrund⁵, respektive föräldrarnas högsta utbildningsnivå. Av diagrammet framgår att det är föräldrarnas utbildningsnivå som är mest avgörande. Elever med lågutbildade föräldrar har sämre studieresultat och har svårt att nå grundskolans mål. Den främsta förklaringen till att gruppen elever med utländsk bakgrund har sämre studieresultat är föräldrarnas utbildningsbakgrund.

Genomsnittligt meritvärde årskurs 9 för elever i Stockholms stad, samt elevernas bakgrund och föräldrarnas högsta utbildningsnivå

Källa: Skolverket

⁵ Eleven är född utrikes eller båda föräldrarna är utrikesfödda.

En av skolans viktigaste utmaningar är att anpassa utbildningen efter varje elevs förutsättningar. Detta är ett ständigt pågående arbete, men det är tydligt att mer behöver göras för att stödja de elever som har sämre förutsättningar. Det finns även stora skillnader i resultat mellan flickor och pojkar som behöver uppmärksammas ytterligare. Generellt sett lämnar pojkar grundskolan med sämre betyg än flickor. Detta gäller samtliga ämnen, undantaget idrott och hälsa. Särskilda insatser är viktigt för att förbättra pojkars skolresultat.

Höga förväntningar på eleverna

I samband med Pisa-undersökningen år 2013 gjordes en OECD-analys av den svenska skolan. Analysen pekar på några tydliga förbättringsområden som är relevanta för Stockholm. Dels behöver de mest talangfulla lärarna mobiliseras till skolor i socioekonomiskt utsatta områden. Idag är det ofta tvärtom så att de mest kvalificerade lärarna finns i de skolor där de socioekonomiska förutsättningarna är som bäst. Dels behöver det finnas höga förväntningar på varje elev och ingen acceptans för att vissa grupper av elever halkar efter. De länder som har höga resultat utmärks av höga förväntningar på eleverna oavsett socioekonomisk bakgrund och att eleverna är införstådda med att framgång hänger ihop med den egna insatsen. Många svenska elever tror att framgång handlar om talang, att det hänger på läraren eller på läroboken. Detta är en inställning som även många föräldrar och samhället i stort delar. Det är viktigt att såväl föräldrar som skola visar att det finns förväntningar på att alla elever kan göra bra ifrån sig, oavsett socioekonomisk bakgrund.

Behörighet till gymnasiet

För att en elev ska vara behörig att söka till gymnasieskolans nationella program krävs godkända betyg i 8-12 ämnen. Vårterminen 2013 saknade 12 procent av eleverna som gick ut nian i Stockholms stad behörighet att gå ett högskoleförberedande gymnasieprogram. Sedan 2001 har andelen utan gymnasiebehörighet för nationella program pendlat mellan 10 och 12 procent av eleverna i staden. Mellan olika skolor varierar det från att samtliga elever är behöriga till att endast runt hälften av eleverna är behöriga. När det gäller andelen elever som når målen i alla ämnen hamnar Stockholms stad strax under riksgenomsnittet och något sämre än genomsnittet för Stockholms län. 77 procent av eleverna i staden når målen i alla ämnen, jämfört med 78 procent i länet som helhet. Danderyd och Täby hamnar i topp med 92 procent av eleverna med godkända betyg i alla ämnen.

Många avslutar inte sin gymnasieutbildning

Resultaten i gymnasieskolan har förbättrats något de senaste 10 åren, men det är fortfarande en stor andel av eleverna som inte avslutar stu-

dierna. Vårterminen 2013 avslutade 84 procent av eleverna sina gymnasiestudier, med stora variationer mellan olika gymnasieprogram och gymnasieskolor. 30 procent av alla 20-åringar i Stockholms stad saknar fullföljd gymnasial utbildning, vilket är en högre andel än i riket som helhet där 26 procent saknar gymnasieutbildning. Dessa ungdomar har sämre möjligheter på arbetsmarknaden, vilket är särskilt tydligt i Stockholm som har en mycket kompetenskrävande arbetsmarknad. Risken är stor att dessa ungdomar hamnar i ett svårbrutet utanförskap. I Stockholms län förvärvsarbetar 80 procent av dem med gymnasieutbildning i åldern 20-64 år, jämfört med 61 procent av dem med endast förgymnasial utbildning.

Stora rekryteringsbehov och många nya skolor

Den kraftiga barn- och elevantalsökningen kommer att kräva stora nyrekryteringar av medarbetare inom både förskola och skola. Samtidigt kommer många av de nuvarande medarbetarna i skolan att gå i pension de närmsta åren. Redan idag finns en stor brist på pedagoger, bland annat inom förskolan och i vissa ämnen på gymnasiet. Den finns en uppenbar risk för att denna brist kommer att bli ännu större och omfatta fler grupper av lärare.

De närmaste åtta åren behöver staden anställa ytterligare cirka 4 500 lärare. Till det ska läggas kraven på att lärare bara får undervisa i de ämnen de är behöriga och ytterligare tillkommande reformer, till exempel en tidigare skolstart. Skolan måste bli en attraktivare arbetsplats så att de bästa studenterna väljer läraryrket. Att attrahera de bästa lärarna handlar inte bara om att kunna erbjuda en karriär i form av en speciell tjänst och god lön. Det handlar i hög grad om att erbjuda en stimulerande miljö där lärare gemensamt planerar, reflekterar och utvärderar sin undervisning och i övrigt ges rika möjligheter till professionsutveckling. Det behövs också fler utbildningsplatser för lärare på högskolorna i regionen.

Den kraftiga ökningen av antalet elever innebär också att det kommer att behövas flera skolor. Beräkningar visar att fram till år 2030 behövs planering och byggande av motsvarande ett femtontal skolor, utöver redan beslutade nya skolor. Det gäller i synnerhet i områdena alldeles utanför innerstaden såsom Bromma, Enskede-Årsta-Vantör och Hägersten-Liljeholmen.

Viktiga trender påverkar

Under senare år har den statliga detaljstyrningen av skolan ökat. Exempel på detta är nya läroplaner, skolinspektionens förstärkta roll och fler nationella prov. Den digitala utvecklingen fortsätter och det blir allt viktigare att skolorna hänger med. Fortsatt stora IT-investeringar är

nödvändiga liksom satsningar på att utbilda lärarna i digital kompetens. Kopplingen mellan forskarvärlden och skolan behöver förstärkas i den reviderade visionen. Idag är avstånden mellan forskningen och undervisningen i klassrummen för stora. Lärare behöver närma sig forskningen, genom att ta del av och tillämpa forskningsresultat. Samtidigt behöver forskningen förankras starkare i skolans praktik, genom att prövas i verkliga klassrumssituationer och i samarbete med lärare.

Även anknytningen till näringslivet behöver förstärkas. En tydlig koppling till arbetslivet redan under skolgången gör att fler elever kan se det meningsfulla med att läsa vidare på högre utbildning, även om man inte kommer från ett studievant hem. En starkare koppling mellan näringslivet och de yrkesinriktade gymnasieutbildningarna är också viktig för att matchningen på arbetsmarknaden ska fungera. En låg andel av gymnasieeleverna svarar i brukarundersökningen att de i sin gymnasieutbildning får kontakt med arbetslivet. År 2013 svarade 49 procent av eleverna att de får kontakt med arbetslivet i form av t.ex. föreläsare, studiebesök eller praktik. Endast hälften av eleverna anger att de får information och vägledning inför fortsatta studier och arbete efter gymnasiet. Detta är ett tydligt utvecklingsområde.

Utbildning i världsklass

Nuvarande vision

Stockholms skolor har en stor frihet att hitta egna vägar att uppnå goda resultat. Skolledning och lärare har en stor frihet att utforma verksamheten utan politisk detaljreglering och byråkratisk överbyggnad. Kunskap, bildning och stimulerande studiemiljöer präglar stadens grund- och gymnasieskolor.

Alla barn och ungdomar ges möjlighet att växa och utvecklas. Kulturell och språklig kompetens tas till vara och är en medveten strategi för att lyfta Stockholm till en världsledande kunskapsregion.

Genom tidiga och regelbundna kunskapskontroller och noggrann uppföljning har kunskapsnivåerna höjts. Ingen lämnar grundskolan utan grundläggande kunskaper. Särskilda satsningar har gjorts på matematik- och språkundervisning, vilket har medfört att Stockholm ligger i världsklass inom dessa områden. Barn och föräldrar har stort inflytande över utbildningen och möjlighet att välja mellan ett brett urval av kommunala och fristående alternativ.

I gymnasiets studieförberedande program, yrkesförberedande program och lärlingsutbildningar ges goda förutsättningar för ett framgångsrikt yrkesliv och fortsatta akademiska studier. De yrkesförberedande programmen matchar arbetsmarknadens krav och sysselsättningen bland ungdomar är hög. Ungdomar får jobb när de avslutat

Förslag reviderad vision

Stockholm är en världsledande kunskapsregion. Stadens förskolor och skolor är väl ansedda och högt rankade internationellt. Barns och ungdomars särskilda förutsättningar och behov fångas upp i tidig ålder. Kunskapsmålen är höga och uppnås av alla elever. Från förskola till gymnasium har elever och föräldrar ett stort inflytande och möjlighet att välja mellan ett brett utbud av alternativ.

Kunskap, bildning och stimulerande studiemiljöer präglar alla grund- och gymnasieskolor. Kulturell och språklig kompetens tas tillvara och alla barn och ungdomar ges möjlighet att växa och utvecklas till framtidens världsmedborgare. Eleverna lär sig att ta ansvar för sina studier och det egna lärandet. Förväntningarna är höga på att alla elever ska nå goda resultat utifrån sina förutsättningar och skolan ger rätt stöd till alla elever.

Stockholm är en trygg och inspirerande miljö att växa upp och utvecklas i. Ett rikt utbud av kultur, idrott och andra fritidsaktiviteter tillgängligt för alla, bidrar till att utveckla barns och ungdomars fysiska och psykiska hälsa samt sociala förmåga.

I förskola, grund- och gymnasieskola tas alla barns och ungdomars nyfikenhet och lust att lära tillvara. Verksamheten bygger på respekt och delaktighet, där alla elever kan finna trygghet och studiero. Stockholms skolor representerar en mångfald av kulturer och människors olikheter ses som en tillgång.

utbildningen. Entreprenörskap är en naturlig del av undervisningen.

Den ambitiösa satsningen på en grund- och gymnasieskola med kunskap i fokus är en av nycklarna till framgången. En välmotiverad lärarkår, större fokus på utvärdering och uppföljning och friare skolor har förbättrat studenternas kunskapsnivåer.

Ett systematiskt kvalitetsarbete som bygger på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet bedrivs. Ett utvecklat samarbete finns med universitet och högskolor om utbildningsplatser, praktik och pedagogisk utveckling.

I förskolan och skolan möter eleverna engagerande pedagoger. Moderna verktyg inspirerar till nya sätt att dela kunskap, samarbeta och bli aktiva användare i den digitala omvärlden. Den kreativa skolmiljön stimulerar elever och pedagoger att utveckla och förnya sättet att lära och lära ut.

Läraryrket har ett högt anseende. Arbetsvillkor, arbetsmiljö och karriärmöjligheter lockar de bästa lärarstudenterna till Stockholm. Skola och föräldrar samverkar för barnens bästa. Även andra aktörer bidrar till att motivera eleverna för skolarbete.

I gymnasiets studieförberedande program, yrkesprogram och lärlingsutbildningar ges eleverna goda förutsättningar för ett framgångsrikt yrkesliv och fortsatta studier. Yrkesprogrammen matchar arbetsmarknadens krav. Berörda branscher tar stort ansvar för utveckling och genomförande av yrkesutbildningarna.

Entreprenörskap och innovativt tänkande är en naturlig del av all undervisning.

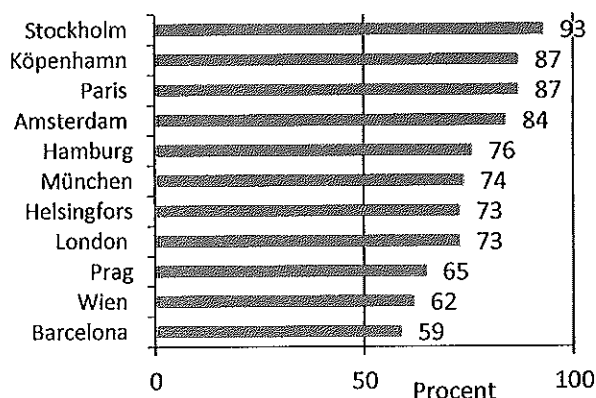
En stad av mångfald - En sammanhållen stad

Motiv för en revidering

Frågor om mångfald och integration hanteras i den nuvarande visionen framför allt i avsnitten *En sammanhållen stad* och *En stad av mångfald* och i huvudsak utifrån ett fysiskt planeringsperspektiv. Det är ett viktigt perspektiv men dessa frågor behöver ges en vidare definition i en reviderad vision. Mångfaldsbegreppet behöver vidgas. Med mångfald avses ofta personer med olika etnisk, nationell och kulturell bakgrund. I ett öppet och tolerant Stockholm bör mångfaldsbegreppet även inkludera kön, ålder, funktionsnedsättning och sexuell läggning. Mångfalden utgår från alla människors lika värde och avser rättvisa förhållanden mellan individer och grupper i samhälle och arbetsliv.

Stockholm betraktas i ett internationellt perspektiv som en tolerant och öppen stad utifrån mångfaldsbegreppets vidare mening.⁶

Andel av befolkningen som anser att närvaro av utrikes födda är bra för staden

Källa: Urban Audit Perception Survey

Befolkningens skiftande sammansättning kommer i allt högre utsträckning att prägla Stockholm. Idag har 30 procent av invånarna i staden utländsk bakgrund och de har sitt ursprung i 200 olika länder. En stockholmare kan vara född var som helst i världen och detta är en styrka för hela staden. I Stockholm uppfattas också närvaron av utrikes födda som positivt.

Inflyttningen till Stockholm har gett ett nödvändigt tillskott av arbetskraft och har berikat staden med kunskap och erfarenheter. I en globaliserad värld är det viktigt att se kopplingen mellan migration och en stärkt global konkurrenskraft. Migranter är bärare av innovationer och utveckling mellan länder. Fler invånare ger större efterfrågan på varor

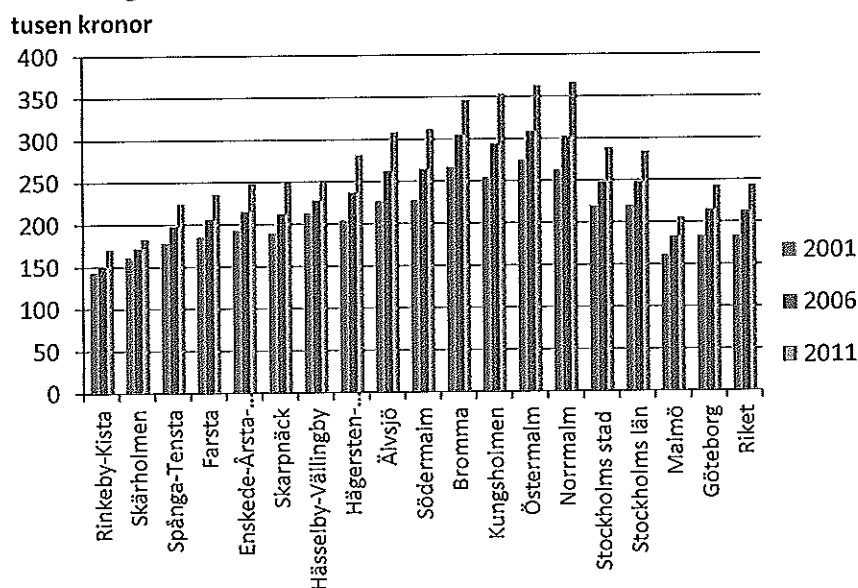
⁶ T.ex. Florida: *Den kreativa klassens framväxt*

och tjänster och fler företag vilket bidrar till ökad tillväxt och större möjligheter att finansiera välfärden. Dessutom visar den demografiska utvecklingen på arbetsmarknaden på behovet av migration. Inflyttningen av unga förklarar också stadens förhållandevis gynnsamma demografiska utveckling.

Samtidigt påverkar strukturomvandlingen av ekonomin och den kraftiga inflyttningen stadens socioekonomiska mönster. Stockholm är, liksom de flesta växande globala städer, en stad med tydliga skillnader mellan olika delar av staden. Under de senaste tio åren har invånarnas inkomster ökat i samtliga delar av staden samtidigt som skillnaderna mellan stadsdelarna i fråga om invånarnas inkomster också blivit större.

Inkomst per invånare (16 år och äldre) i stadsdelsnämnder, staden, länet, riket och övriga storstäder

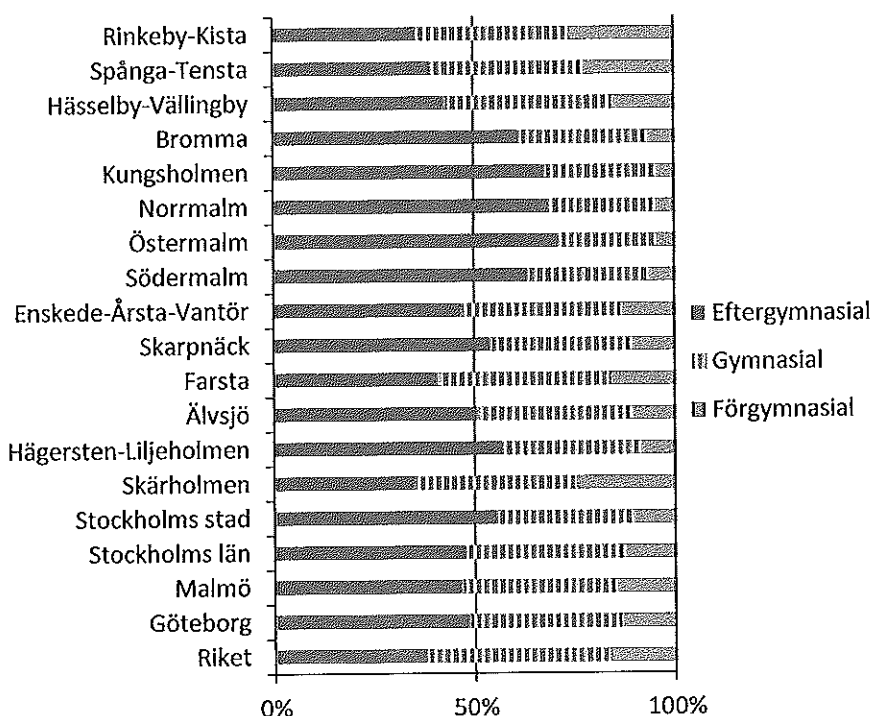
Källa: Områdesdatabasen

Det finns ett tydligt mönster i hur människor flyttar som är starkt knutet till individernas inkomster och inkomstförändringar. Det är i huvudsak de relativt resurssvaga som stannar kvar i områden vars invånare har de lägsta inkomsterna, medan de som får en relativt högre inkomst flyttar vidare. Detta leder till att inkomstskillnaderna mellan stadsdelarna växer.

En annan förklaring till olika inkomstnivåer är skiftande utbildningsnivåer. Löneläget är generellt sett högre i Stockholm än i övriga landet och det finns en större andel höginkomsthushåll. Här finns fler högutbildade och en större andel av jobben finns i kunskapsintensiva företag med ett högre löneläge. Många enklare och mindre välbetalda jobb har

kontinuerligt utkonkurrerats och rationaliserats bort. Denna i grunden positiva och nödvändiga strukturomvandling har stärkt Stockholms internationella konkurrenskraft. Men det är också en utveckling som lett till att kraven på utbildning har skärpts. Av följande diagram framgår att invånare med de högsta utbildningsnivåerna i huvudsak sammanfaller med mönstren för inkomstnivåerna.

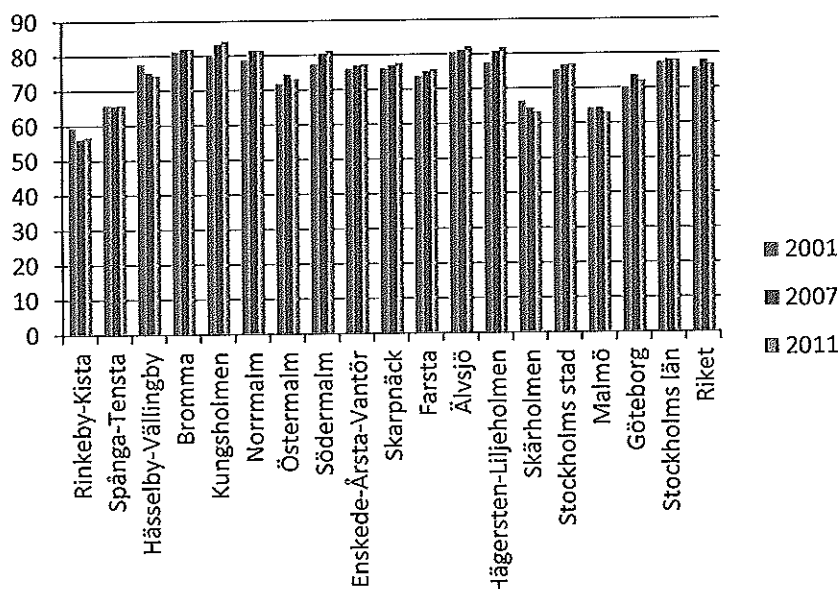
Befolkningens högsta utbildningsnivå år 2012

Källa: Statistisk årsbok för Stockholm stad/SCB

På motsvarande sätt som för inkomster finns det skillnader i andel förvärvsarbetande i olika delar av staden. Flera av innerstadsdelsnämnderna, liksom Bromma, Älvsjö och Hägersten-Liljeholmen har de högsta andelarna av förvärvsarbetande, över 80 procent. Lägst andel sysselsatta finns i Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta och Skärholmen.

Andel förvärvsarbetande i nattbefolkningen 20-64 år, stadsdelar, länet, storstäderna och riket

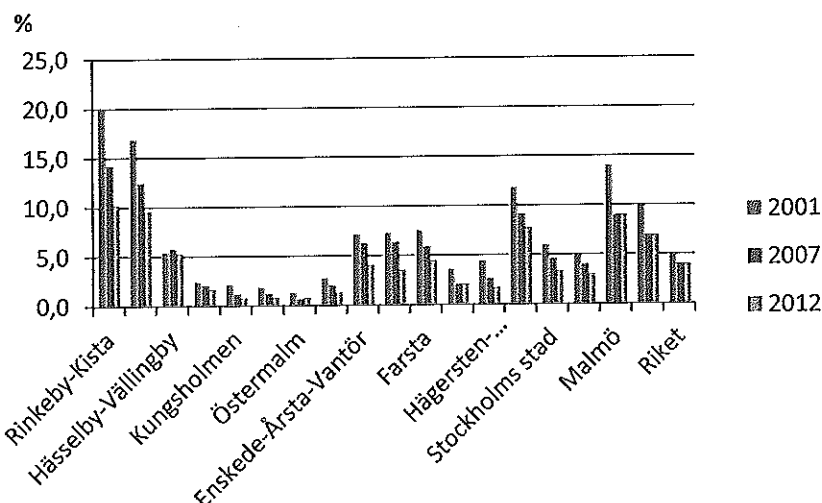

Källa: SCB/RAMS, Områdesdatabasen

I samtliga stadsdelsnämnder har skett en förbättring av andel förvärvsarbetande sedan krisåret 2009, vilket är positivt. Vid tidigare lågkonjunkturer har det funnits en tendens att de generellt lägre sysselsättningsnivåer som uppstår vid lågkonjunkturer cementerat sig i de delar av staden som haft lägst sysselsättningsnivå.

Positivt är också att de ekonomiskt utsatta hushållen har blivit allt färre i hela staden genom aktiva insatser för att minska behovet av bistånd. Här har förändringen varit störst i de svagaste områdena.

Personer med ekonomiskt bistånd/ersättning som andel av folkmängden i stadsdelar samt storstäder, länet och riket

Källa: Socialstyrelsen, Sweco

Ohälsotalen är ett annat sätt att belysa utvecklingen i stadsdelsnämndsområdena, eftersom ekonomisk och social trygghet har tydliga samband med ohälsa. Samtliga områden i staden har under flera år visat på sjunkande ohälsotal, men det finns stora skillnader inom staden. År 2012 var ohälsotalet på Östermalm, Norrmalm och Kungsholmen under 14 dagar medan det i Rinkeby-Kista och Skärholmen var 30 dagar eller fler.

Sammantaget kan konstateras att skillnaderna mellan stadsdelsnämnderna ökar avseende utbildning, inkomster och andel förvärvsarbetande. De åtgärder som redan vidtagits för att skapa en sammanhållen stad behöver tid för att ge effekt.

Olikheterna mellan stadsdelsnämnderna kommer kanske aldrig helt att försvinna. Men däremot måste det finnas en stark och positiv utveckling i alla delar av staden och varje stadsdels starka sidor och särart måste stärkas och utvecklas. Olika delar i staden ska kunna erbjuda ett varierande utbud av exempelvis service och affärer och det bör därför finnas en god tillgänglighet mellan stadens olika delar.

Aktiva och samordnade åtgärder från stadens sida kan påverka utvecklingen positivt i stadsdelar där förutsättningarna är mindre starka. Staden behöver arbeta i befintliga strukturer och med ett helhetsperspektiv med långsiktiga, strukturerade och koordinerade metoder och arbetsätt inom fysisk planering, skola, utbildning, arbetsmarknad och sociala insatser för att skapa en positiv utveckling i stadens alla delar. Exempel på sådana åtgärder är att nyanlända behöver mötas med snabba och samlade åtgärder för att de snabbt ska finna sina möjlighet-

er i det svenska samhället. I skolan finns idag stora skillnader i skolresultat utifrån i vilken ålder eleverna kommer till Sverige. Det finns också stora skillnader i resultat mellan skolor i Stockholm. Det snabbaste sättet att integrera vuxna är på arbetsmarknaden. En förutsättning för att snabbt få arbete är språkkunskaper och utbildning. Inom alla dessa områden behöver staden arbeta med aktiva åtgärder. SFI behöver utvecklas ytterligare. Stockholm ska ge de bästa förutsättningarna för människor som kommer hit att få utbildning utifrån sina förutsättningar. Invandrare som redan har en utbildning behöver kunna få denna validerad snabbt.

Förutom skillnader i levnadsstandard mellan stadsdelsnämnderna finns idag också skillnader i deras attraktionskraft och anseende. Att definiera om synen på vissa stadsdelar är väsentligt och dessa behöver utveckla sina lokala egenskaper och karaktärer. Det är inte realistiskt att man ska kunna ha all service eller kunna arbeta och utbildas precis där man bor. Den nuvarande visionens skrivningar om statusprojekt är inte en tillräcklig lösning. Däremot kan bättre kollektivtrafik och ny bebyggelse som förtätar och skapar tydliga och attraktiva samband mellan kvarter stärka sambanden mellan stadens olika delar. En fysiskt sammanhållen stad ger bättre förutsättningar för en socialt sammanhållen stad.

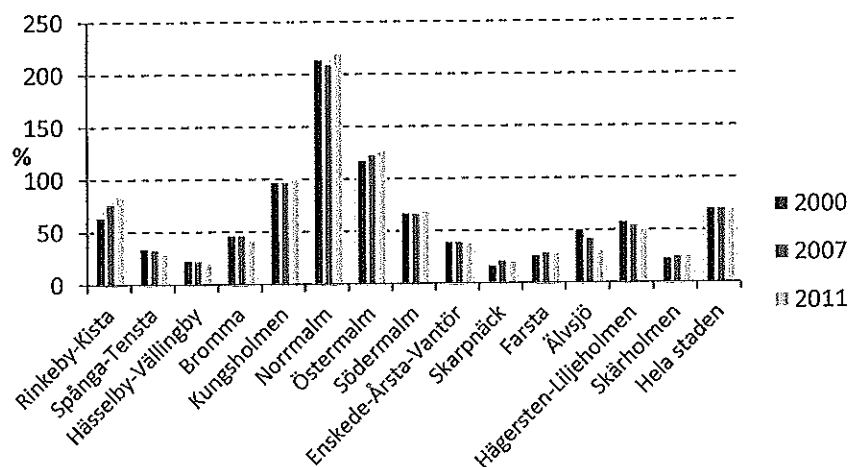
I en sammanhållen stad utgör även skolan ett naturligt nav i stadens olika delar. Oavsett var man bor ska tillgången till utbildning hålla en hög kvalitet. Det är viktigt att sträva efter stadsdelar med ett blandat utbud av arbetsplatser, service, skola, kultur och idrott och att utveckla attraktiva tyngdpunkter i olika delar av staden med god tillgång till service och kollektivtrafik.

I vissa områden har relationen arbetsplatser/boende varit positiv, såsom i Rinkeby-Kista⁷ och i innerstaden medan utvecklingen gått mot större dominans av boende i övriga delar av staden.

---

⁷ I huvudsak Kista företagsområde

Arbetsplatskvot – dagbefolkning i relation till befolkning

Källa: SCB (Rams)

Att Stockholm nu genomför en stark och snabb utbyggnad av bostäder och kommunikationer ger stora möjligheter till att påverka utvecklingen i stadens alla delar i de aspekter som har redovisats i avsnittet. För att få igång byggandet i vissa av de områden som marknaden prioriterar lägre måste staden sannolikt vara beredd att gå före och driva på utvecklingen, inte minst med hjälp av stadens egna bostadsföretag, för att intresset från marknaden ska öka. Även etableringen av kommunala förvaltningar och bolag i fler stadsdelar bidrar till fler arbetsplatser och skapar förutsättningar för en expansion av det lokala näringslivet i berörda stadsdelar.

Befolkningens sammansättning bör avspeglas bland de anställda i stadens egna verksamheter. Social, etnisk och kulturell mångfald på alla beslutsnivåer och inom alla delar av staden är en styrka för organisationen. I staden finns det tydligt utarbetade riktlinjer och program för hur man i organisationen bör arbeta med rekrytering ur ett mångfaldsperspektiv. Användningen och implementeringen av dessa och kunskapen om hur man leder en verksamhet med stor mångfald kan ytterligare förbättras, inte minst på chefsnivå.

Personer med funktionsnedsättning har inte en tillräckligt bra tillgång till arbetsmarknaden. Till exempel är andelen långtidsarbetslösa bland dem som har en funktionsnedsättning tydligt högre jämfört med övriga arbetslösa. Det är viktigt att arbetsmarknaden kan utveckla sätt att bättre ta tillvara dessa personers kompetens och starka sidor utifrån deras förutsättningar. Staden bör, som en stor och modern arbetsgivare, utveckla sina medarbetares kunskaper om hur de på ett ännu bättre sätt kan ta tillvara alla personers möjligheter och kompetens.

En stad av mångfald – en sammanhållen stad

Nuvarande vision <i>(En sammanhållen stad)</i> Stockholm är en sammanhållen stad utan fysiska och sociala barriärer, som skapar unika möjligheter för människor med olika bakgrund att mötas och knyta kontakter. <i>(Kommentar: Detta o nästa stycke hanteras i andra delar kommande av visionen)</i> Genom en rad berikande kompletteringsprojekt och nya tvärförbindelser har stadens olika delar knutits ihop. Barriärer i form av stora trafikleder byggs bort genom tunnlar eller överdäckningar. I alla stadsdelar finns en blandning av bostäder, verksamheter, kultur och service och av olika boende- och upplåtelseformer. Det gäller inte minst city, som har kompletterats med bostäder och stadsdelarna på Järva och i Söderort, som har berikats med nya radhus, villor och bostadsrätter. Det är nära till attraktiva grönområden och till stadens vatten. Det sammanhållna Stockholm är också en resurs- och energieffektiv stad med tekniska försörjningssystem som ligger i spetsen för tillämpning av ny miljöteknik. Här finns en stor stadsmiljö som är ren, trivsamt och vacker. (En stad av mångfald) Stockholm är en stad där alla har möjlighet att hitta sitt hem. Staden har flera kärnor. Människor kan i sitt närområde bo, arbeta, utbildas, underhållas, motionera och hitta ett rikt utbud av service, varor och tjänster. Den historiska uppdelningen mellan villaområden, bostadsrätter och hyresrätter, sovstäder och arbetsplatsområden	Förslag reviderad vision Stockholm attraherar människor från andra delar av Sverige och från hela världen. Staden är öppen, tolerant och välkomnande. Stockholm är en sammanhållen och tillgänglig stad för alla, utan fysiska och sociala barriärer. Här finns unika möjligheter för människor med olika bakgrund att mötas och knyta kontakter. Människors personliga olikheter ses som en tillgång både i kultur- och arbetsliv. Kraften i mångfaldens Stockholm kommer från människors personliga val och ett samhälle som uppmuntrar till eget ansvar. I staden finns starka och unika stadsdelar och attraktiva centrum. Den historiska uppdelningen mellan villaområden, bostadsrätter och hyresrätter, sovstäder och arbetsplatsområden har luckrats upp. Upplåtelseformerna är blandade och bostadsområden och centrumanläggningar har bytt karaktär och är attraktiva. I stadens alla delar finns ett brett utbud av service, varor och tjänster. Alla de delar som behövs för att leva ett rikt liv i gemenskap med andra finns i närmiljön, inklusive en lokal arbetsmarknad. Stockholms stad använder sin ställning som stor och modern arbetsgivare och beställare för att visa vägen till en arbetsmarknad där människor är inkluderade oavsett bakgrund. Företag, statliga myndigheter,

har luckrats upp. En radikal förändring har skett i stadens miljonprogramsområden. Upplåtelseformerna är blandade och slitna bostadsområden och centrumanläggningar har bytt karaktär, rustats upp och byggts om. Tidigare segregerade områden har fått statusprojekt som varit med och lyft stadsdelarnas anseende. Dessa områden är några av de mest attraktiva områdena att bosätta sig i.

Stockholm bygger integrerat. Männskor kan i sin närmiljö hitta de delar som behövs för att leva ett rikt liv i gemenskap med andra, inklusive en lokal arbetsmarknad.

Staden använder sin ställning som stor arbetsgivare för att visa vägen till en arbetsmarknad där människor inte känner sig diskriminerade. Företag, kommunala förvaltningar och statliga myndigheter finns runt om i hela staden.

Stockholm är en region som drar till sig människor från andra delar av Sverige och världen och är öppen för den mångfald av kulturer som det innebär. Den som kommer till Stockholm från ett annat land får en snabb introduktion där staden samarbetar med föreningar och arbetsliv för att människor ska lära sig ett nytt språk, en ny kultur och hitta ett nytt arbete.

Olika kulturyttringar lever stolt sida vid sida och sammanflätas på ett sätt som människor själva väljer. Människors personliga olikheter ses som en tillgång både i kultur- och arbetsliv. Kraften i mångfaldens Stockholm kommer från människors personliga val och ett samhälle som uppmuntrar till eget ansvar.

kommunala förvaltningar och bolag finns runt om i hela staden och bidrar till en sammanhållen och levande stad.

Stockholms befolkning speglas i stadens medarbetare och mångfalden bidrar aktivt till kvalitetsutveckling. Stadens chefer är kunniga om och vana att leda i mångfald och se allas möjligheter.

Den som kommer till Stockholm från ett annat land får en snabb introduktion, där staden samarbetar med föreningar och arbetsliv för att nyanlända ska lära sig det nya språket och kulturen. God tillgång till utbildning, praktik och snabb validering av examina gör att nyanlända fort kommer ut på arbetsmarknaden. Barn och ungdomar som kommer till Sverige får utbildning som är anpassad till deras förutsättningar.

Ett målmedvetet arbete för att minska sociala spänningar har gjort Stockholm till ett europeiskt föredöme i integrationsfrågor. Här fungerar den lokala demokratin och delaktigheten som allra bäst.

INNOVATIV OCH VÄXANDE

Centrum i en stark och växande region

Motiv för en revidering

Stockholm är ett självklart centrum i den fortsatt växande Stockholmsregionen. Geografisk koncentration är en viktig drivkraft för tillväxt och utveckling⁸. Idag finns hälften av Sveriges befolkning och mer än femtio procent av inkomsterna samlade i de tre storstadsregionerna. Sverige är det land i Europa som urbaniseras snabbast just nu. Mot bakgrund av decennier av ökad befolknings- och inkomstkoncentration är det svårt att se att denna utveckling skulle brytas eller vända framöver. Urbaniseringen är en stark global trend och idag bor över hälften av jordens befolkning i städer. År 2050 beräknas 70 procent vara stadsbor.

Ett större och tätare Stockholm förstärker de kvaliteter som många människor vill ha och som gör att man söker sig till regionen. Tillväxten stärker kompetensen i regionen, gör arbets- och näringsliv mer avancerat, bidrar till välfärdsutvecklingen i hela landet och gör Stockholm till en i många avseenden attraktivare stad. År 2030 förväntas Stockholms stads befolkning uppgå till 1,1 miljoner invånare och länets till drygt 2,6 miljoner. Utvecklingen har gått betydligt fortare än vad som förutsågs i Vision 2030.

Svenska regioner växer i samspel med varandra, men Stockholmsregionen spelar i kraft av sin storlek och sin stora kunskapsstock en avgörande roll för tillväxten i hela landet. Betydelsen av Stockholm ökar dessutom, vilket bland annat framgår av befolkningstillväxten, antalet nya företag och den höga sysselsättningstillväxten. Sammantaget uppgår Stockholmsregionens andel av Sveriges BNP till en knapp tredjedel. Sedan 1990 har länets andel av Sveriges totala befolkning vuxit från 19,1 procent till 23,4 procent. Regionens andel av sysselsättningen har samtidigt ökat från 20,8 procent till 24,1 procent.

Antalet sysselsatta på arbetsmarknaden i Stockholms stad har sedan 1990 ökat med 35 procent och sysselsättningen i övriga Stockholms län har ökat med 12 procent. I riket (exklusive Stockholms län) har sysselsättningen sedan 1990 endast ökat med 1 procent, se diagram på nästa sida.

Sedan krisen i början av 1990-talet, då sysselsättningen minskade kraftigt i hela landet, har utvecklingen i Stockholm skiljt ut sig. En stor del

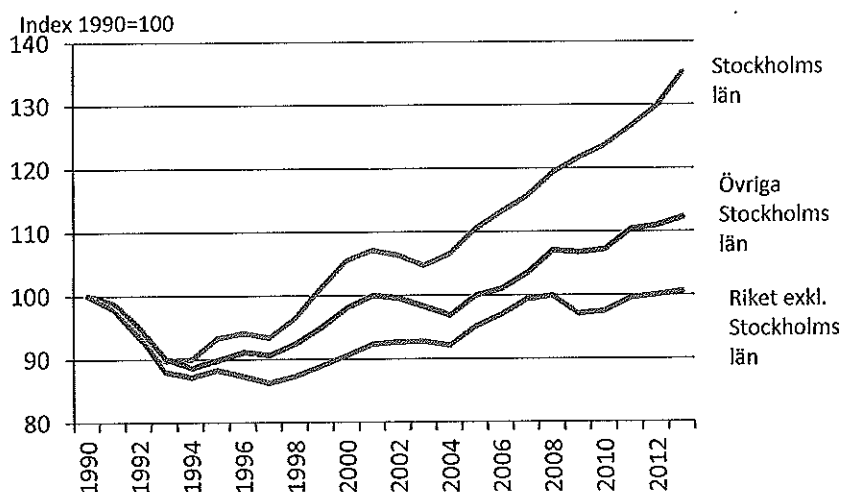
---

⁸ Se bland annat Paul Krugman som ligger bakom teorin om den nya ekonomiska geografien. En generell slutsats är att ökad täthet ger bättre tillväxtförutsättningar.

av de jobb som försvann i samband med 90-talskrisen fanns inom tillverkningsindustrin, medan tillväxten av nya jobb nästan uteslutande har skett inom tjänstesektorn. Dessa arbetstillfällen har i stor utsträckning tillkommit i Stockholm och i övriga storstadsregioner. Drivkrafterna bakom omvandlingen är främst den tilltagande globaliseringen och utvecklingen av informations- och kommunikationstekniken.

Det är också tydligt att arbetsmarknaden i Stockholm inte påverkades i någon större omfattning av finanskrisen 2008.

Sysselsättningsförändringar 1990-2013

Källa: SCB

Sveriges tillväxt är summan av den tillväxt som skapas i landets regioner. I takt med att Stockholm står för en allt större del av den nationella tillväxten är det avgörande att regionens förutsättningar utvecklas på bästa sätt. En stor del av ansvaret i denna process ligger hos kommunerna och regionen, men för att Stockholmsregionen ska kunna utvecklas till sin fulla potential behöver det tillväxt- och storstadspolitiska perspektivet adresseras även på nationell nivå. Det gäller inte minst infrastrukturinvesteringar och det kommunala utjämnningssystemet.

I Stockholm pågår och planeras just nu en rad stora infrastrukturinvesteringar. Den nuvarande infrastrukturplanen fram till 2021 omfattar nära 100 miljarder för Stockholmsregionen, varav hälften kommer från de regionala och lokala aktörerna. Till det kommer även överenskommen att bygga ut tunnelbanan.⁹ Investeringsnivån är historiskt hög och projekten kommer att få en stor betydelse för utvecklingen på sikt.

⁹ Se mer under temat Mångsidig och upplevelserik.

För att öka framkomligheten i närtid behöver transportsystemets trimmas och användas mer effektivt.

Det är sedan länge känt att Stockholms arbetsmarknad är betydligt större än själva länet. Betydande in- och utpendling sker på såväl dag- som veckobasis oftast med Stockholms stad som slutdestination. År 2012 bodde cirka 463 000 förvärvsarbetande personer i Stockholms stad. Av dessa pendlade 121 000 ut till en annan kommun medan 281 000 pendlade in i staden från andra kommuner¹⁰. Tillgängligheten till och från andra regioner, men också inom Stockholmsområdet, har betydelse för hela nationen. Särskilt viktiga är Arlanda flygplats och Stockholms Central som nav i de nationella flyg- och järnvägsnäten. I globala jämförelser mellan städer rankas Stockholm högt på de flesta områden. En faktor som drar ned Stockholms konkurrenskraft är den globala tillgängligheten, vilket framför allt beror på att Arlanda har få direktlinjer till andra internationella storstadsregioner. Flygförbindelserna måste förbättras för att locka talanger liksom internationella huvudkontor och forskningscentra. Även Arlandas tillgänglighet inom regionen behöver förbättras. Många kunskapsintensiva områden i regionen har långa kollektivrestider, trots geografisk närhet.

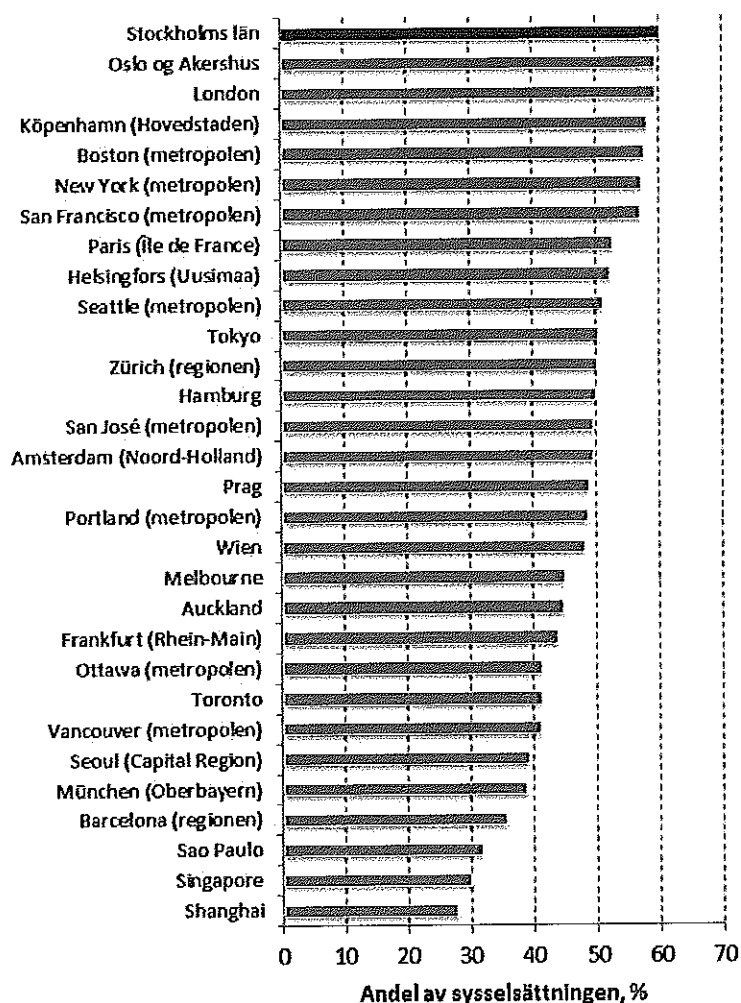
Stockholm konkurrerar med de mest innovativa regionerna i världen. Denna konkurrens hårdnar och innebär ett ökat omvandlings- och rationaliseringstryck. År 2013 rankades Stockholm som den fjärde mest konkurrenskraftiga regionen bland 264 andra europeiska regioner, enligt Regional Competitiveness Index som tas fram av EU kommissionen. Stockholm placerar sig även bra i Innovation Cities Global Index, som rankar städer utifrån deras potential som grogrund för innovationer. Där har Stockholm sedan 2011 förbättrat sin placering från 21:a plats till 16:e bland 133 rankade städer. Ett annat index som belyser Stockholms globala position inom detta område är PwC:s Cities of Opportunity. År 2012 fick Stockholm högst poäng av de 27 städerna som ingår i delindexet Intellectuellt kapital och innovation.

Stockholms län ligger bland de främsta i världen när det gäller sysselsatta inom kunskapsintensiva branscher. Nära 60 procent av de sysselsatta återfinns inom kunskapsintensiva näringar. Oslo och London ligger på samma nivå. Andra städer som ligger bra till är Köpenhamn, Boston, New York samt San Francisco. Stockholmsregionen har en stark position gällande förmåga till kunskapsuppbyggnad, ett stort inflöde av kreativa människor och stora FoU-investeringar som har bidragit till detta.

---

¹⁰ Länsstyrelsen i Stockholms län, 2014:1

Andel sysselsatta anställda i kunskapsintensiva tjänster, år 2012

Anm: Bred definition av kunskapsintensiva tjänster som används av både Eurostat och OECD. Här ingår bland annat ICT, finans- och försäkringsverksamhet, vetenskaplig och teknisk verksamhet, vatten- och lufttransporter, företagstjänster, HR, bevakningsföretag, publiceringsverksamhet, veterinärverksamhet, offentlig verksamhet, utbildning, vård och omsorg samt kultur och rekreation. För Shanghai, Seoul och Melbourne avser statistiken år 2011. Statistiken för Sao Paulo avser 2010 och för Auckland 2008. De kanadensiska städerna avser år 2007.

Stockholm har en särskild roll för den ekonomiska förnyelsen i ekonomin. En stor näringslivsbredd på en relativt liten yta har bidragit till skapande av starka kluster och innovativa miljöer i regionen. Stockholmsregionen strävar efter att vara ett centrum för världsledande forskning. Idag finns ett tjugotal universitet och högskolor i regionen och Karolinska Institutet, Kungliga tekniska högskolan och Stockholms universitet har tillsammans utpekats som den tionde starkaste universitetsmiljön i världen utanför USA. Informationsteknologi, Life Science och miljöteknik är tre av regionens starkaste konkurrensmedel. Kista Science City är ett världsledande ICT-kluster. Stora satsningar görs nu för att skapa ett världsledande kluster av inom Life Science i Hagastaden till år 2025.

Profilerade miljöer för hållbar stadsutveckling som Norra Djurgårdsstaden och framstående företag inom miljöteknik ger goda förutsättningar för gröna innovationer. För att regionen ska kunna behålla sin plats i den globala konkurrensen är det viktigt att villkoren och utvecklingsmöjligheterna för högskolor och det kunskapsintensiva näringslivet ständigt förbättras. Regionen behöver skapa bättre strukturer för att omsätta forskningen till kommersiella varor och tjänster.

Ett bra exempel för att stödja kommersialiseringen är affärsinkubatorn STING (Stockholm Innovation and Growth), som ägs av Stiftelsen Electrum¹¹. STING vänder sig till entreprenörer och innovatörer från akademi, forskningsinstitut och näringsliv som har affärsidéer med stor internationell marknadspotential inom ICT, medicinsk teknik och energi/miljöteknik. STING har haft stora framgångar när det gäller att hjälpa sina företag att nå nya marknader och är ett gott exempel för vidare insatser.

Det regionala samarbetet mellan offentliga aktörer, näringsliv och akademi behöver stärkas för att attrahera de främsta talangerna och näringslivets investeringar. Ett viktigt initiativ som bidragit till bättre samordning är Stockholm Business Alliance (SBA) som samlar regionens internationella marknadsföring under det gemensamma varumärket *The Capital of Scandinavia*. Stockholms regionala innovationsstrategi är ett annat viktigt initiativ för att stärka regionens innovationsförmåga. Ett tydligt fokus är tvärvetenskapliga idé- och kunskapsutbyten, både mellan universitet och högskolor och mellan akademien och andra samhällsaktörer.

Ett konkret exempel för att fördjupa samarbetet mellan de stora lärosätena i Stockholm och regionala aktörer och är OpenLab. I OpenLab arbetar studenter, lärare och forskare från Karolinska Institutet, KTH, Stockholms universitet och Södertörns högskola med utmaningar hämtade från Stockholms stad, landstinget och Länsstyrelsen. Målet är att bidra med förslag till lösningar för komplexa samhällsfrågor för den växande regionen.

---

¹¹ En samverkan mellan näringsliv, forskning och Stockholms stad

Centrum i en stark och växande region

Nuvarande vision

Stockholm är det självklara centrat i den växande Stockholm–Mälarenregionen. Genom ett väl fungerande och attraktivt transportsystem är regionen en gemensam arbets- bostads- och utbildningsmarknad som ger människor unika möjligheter att utnyttja hela regionens kvaliteter. Stockholm–Mälarenregionen skapar också goda förutsättningar för näringslivet att utvecklas. Regionen kan sammantaget erbjuda företag inom alla typer av branscher goda etablerings- och tillväxtförutsättningar. Till följd av det välutvecklade samarbetet har Stockholm–Mälarenregionen förstärkt sin attraktionskraft. Regionen har en allt viktigare position nationellt och internationellt och lockar människor och företag från hela världen.

Stockholm–Mälarenregionen är en magnet som drar till sig företag från hela världen. Företagen förlägger alla typer av verksamhet i regionen, men framför allt ledningsfunktioner och forsknings- och utvecklingsverksamheter.

Det gäller särskilt företag som verkar inom regionens spjutspetsbranscher såsom informations- och kommunikationsteknologi, life science, finans och miljöteknik, men också företag som verkar inom andra kunskapsintensiva branscher.

Målmedvetna satsningar för att höja utbildningsväsendets kvalitet, från de första skolåren till forskning på hög akademisk nivå, har skapat en yrkeskicklig och välutbildad arbetskraft som få andra regioner kan matcha.

Den stora tillgången på välutbildad arbetskraft är en viktig förklaring till

Förslag reviderad vision

Stockholm är ett självklart centrum i den fortsatt växande Stockholmsregionen som är Sveriges ekonomiska motor och en förutsättning för hela landets tillväxt. Här finns utbildningar i världsklass, välutbildade och kreativa invånare med goda språkkunskaper och en förstklassig livsmiljö. För stockholmare, besökare och företag har ett större Stockholm också blivit ett bättre Stockholm.

Genom ett väl fungerande transportsystem är Stockholmsregionen en gemensam arbets-, bostads- och utbildningsmarknad, som ger både människor och näringsliv bra förutsättningar att utvecklas. Regionen erbjuder företag inom alla typer av branscher goda etablerings- och tillväxtmöjligheter.

Företag förlägger alla typer av verksamheter hit, framför allt ledningsfunktioner liksom forskning och utveckling. Här samlas spjutspetsföretag inom informations- och kommunikationsteknologi, life science, finans och miljöteknik samt kreativa och andra kunskapsintensiva branscher. Det för i sin tur med sig en ökad efterfrågan på företagsnära tjänster och etableringar av många nya, spännande tjänste- och serviceföretag.

Utbildningsväsendets höga kvalitet, från de första skolåren till forskning på hög akademisk nivå, har skapat en välutbildad arbetskraft som få andra regioner kan matcha. Detta är en viktig förklaring till varför så många företag väljer att etablera sig

varför så många företag väljer att etablera sig i regionen. Stockholm är ett internationellt föredöme som lockar till sig arbetskraft från hela världen.

Regionen starka attraktivitet för kunskapsintensiva företag har fört med sig en växande marknad för företagsnära tjänster. Det finns en stor efterfrågan på jurister, revisorer, ekonomer och andra kvalificerade företags-tjänster, men också på andra typer av service såsom restauranger, hotell, caféer och affärer. Det har inneburit en mängd nya etableringar av spännande tjänsteföretag. Yrkesförberedande utbildningar och lärlingsprogram anpassade efter arbetsmarknadens behov har bland annat underlättat stadens byggnadsexpansion och bidragit till en hög sysselsättning. Regionen har blivit en självklar lokalisering för verksamheter som behöver finnas nära den senaste forskningen och den mest kompetenta arbetskraften. Stockholm--

Mälarenregionen har en innovationsmiljö som kan mäta sig med de bästa i världen. Ett högkvalitativt utbildnings- och forskningssystem, ett förändringsbenäget näringsliv, en god tillgång på riskvilligt kapital och en utbredd innovationskraft skapar en unik jordmån för att utveckla och kommersialisera innovationer. Här finns också världsledande innovationssystem, som hjälper forskare, studenter, företagare och invånare att utveckla sina idéer till nya produkter och tjänster. Ur den starka innovativa miljön växer ständigt nya spännande företag fram och befintliga företag stärker sin konkurrenskraft.

i regionen.

Stockholm är ett internationellt föredöme som attraherar människor och företag från hela världen. Hög livskvalitet och god samhällsservice innebär en konkurrensfördel gentemot andra regioner i världen.

Det växande Stockholm har skapat ett större utrymme för innovationer, nytänkande och en konstruktiv samverkan mellan offentliga aktörer, näringsliv, akademi och ideell sektor. Stockholm är en av världens mest innovationsdrivna ekonomier och en självklar etableringsplats för verksamheter som behöver finnas nära den senaste forskningen och den mest kompetenta arbetskraften.

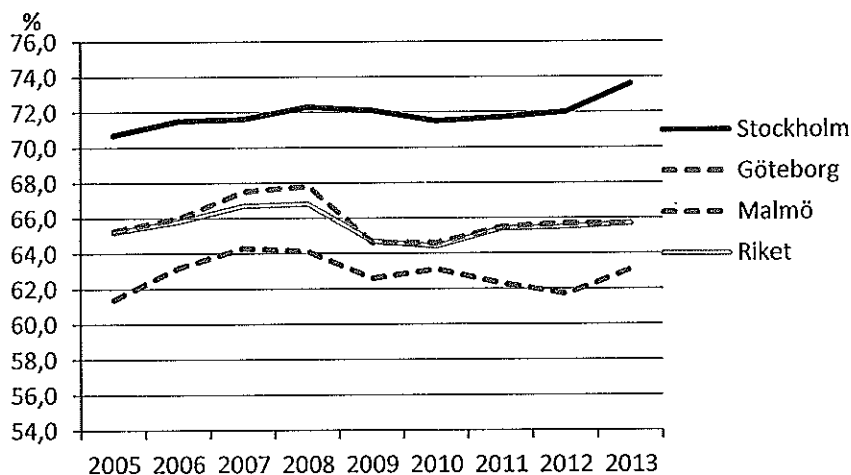
Unika möjligheter till arbete och utbildning

Motiv för en revidering

En välutbildad arbetskraft

Stockholm har en stark arbetsmarknad i jämförelse med övriga delar av riket. Andelen sysselsatta (15–74 år) är markant högre i Stockholms stad och län jämfört med övriga storstäder och riket.

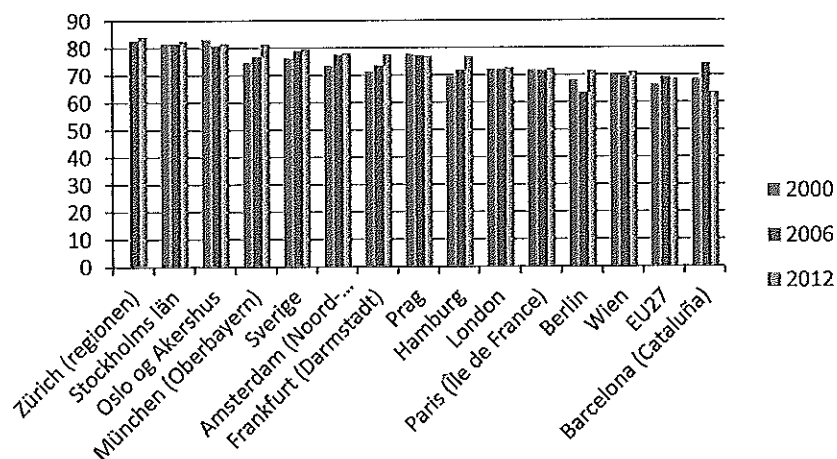
Sysselsatta som andel av befolkningen 15-74 år, storstäder och riket

Källa: SCB/AKU

Även i jämförelse med länder och regioner i Europa har Stockholm en hög sysselsättning, det gäller kvinnor i särskilt hög utsträckning. Kvinnor i Stockholms län hade år 2012 en sysselsättningsgrad på 80 procent (82 procent för samtliga) medan motsvarande siffra för hela EU var 62 procent (68 procent för samtliga).

Sysselsätta som andel av befolkningen 20-64 år i vissa regioner i EU

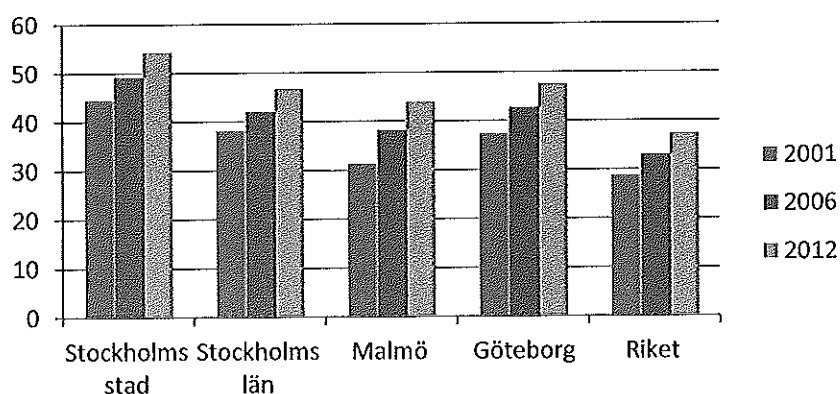
Källa: Eurostat

Det är en trend i hela världen att städers näringsliv alltmer präglas av kunskapsintensiva tjänster, medan industri och tillverkning flyttas ut till övriga landet eller till andra länder där arbetskraften är billigare. Stockholmsregionens arbetsmarknad präglas av en hög andel kunskapsintensiva tjänstenäringsar. Industrin står för en liten del av arbetsmarknaden medan kunskapsintensiva tjänster, såsom IT/telekom, finansiella tjänster och företagstjänster, står för cirka 60 procent av sysselsättningen. Samtidigt måste det i en väl fungerande region även finnas en utvecklad övrig tjänstesektor med exempelvis restauranger, hotell, transport, service och handel, och även dessa verksamheter finns i stor utsträckning i Stockholm.

Näringslivets struktur i Stockholm avspeglas i invånarnas utbildningsnivå. Stockholm har ett näringsliv med en hög kunskapsnivå och en stark konkurrensfördel är den höga utbildningsnivån på arbetskraften.

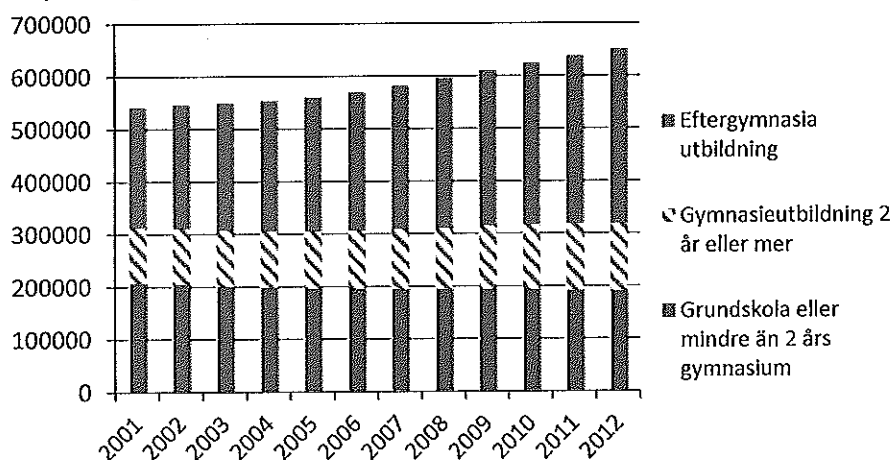
Andel av befolkning 20-74 år med någon eftergymnasial utbildning

Källa: SCB

Det senaste decenniet har efterfrågan på personer med någon form av eftergymnasial utbildning ökat betydligt, medan efterfrågan på personer med enbart grundskola eller en kortare gymnasial utbildning har minskat.

Befolkning i Stockholms stad efter högsta utbildningsnivå 15-74 år

Källa: Områdesdatabasen

Fram till år 2020 förväntas efterfrågan på arbetskraft i Stockholms län öka med cirka 200 000 personer. Största delen av ökningen kommer att ske på personer med en eftergymnasial utbildning medan efterfrågan på personer med endast förgymnasial utbildning väntas minska.¹²

De stockholmare som flyttat hit från ett annat land utgör i dag en betydande och oersättlig del av arbetskraften. Många är dessutom välutbildade, vilket är gynnsamt med tanke på att efterfrågan på kvalificerad arbetskraft ökar. Mer än var femte sysselsatt stockholmare är född utanför riket och denna andel kommer att öka med den inflyttning som nu förutses. Inom hotell- och restaurang, transporter samt vård och omsorg är andelen sysselsatta med utländsk bakgrund högst. I dessa branscher är andelen sysselsatta som är födda utanför Sverige mellan 30 och 40 procent.

Men det finns utmaningar på Stockholms arbetsmarknad

Även om förutsättningarna på Stockholms arbetsmarknad är goda finns samtidigt stora utmaningar. Den kanske tydligaste är den bristande matchningen mellan utbud och efterfrågan på länets arbetsmarknad. Inom vissa yrkesgrupper finns en tydlig risk för ökad brist på arbetskraft med rätt kompetens. Arbetsförmedlingen bedömer att det i länet de närmaste åren kommer att råda brist på till exempel vissa ingenjörer, specialistsjuksköterskor, lärare, special- och fritidspedagoger samt mjukvaru- och systemutvecklare.¹³ Gemensamt för många av de områden där det förväntas råda brist på utbildade är att där även finns en skev fördelning mellan kvinnor och män.

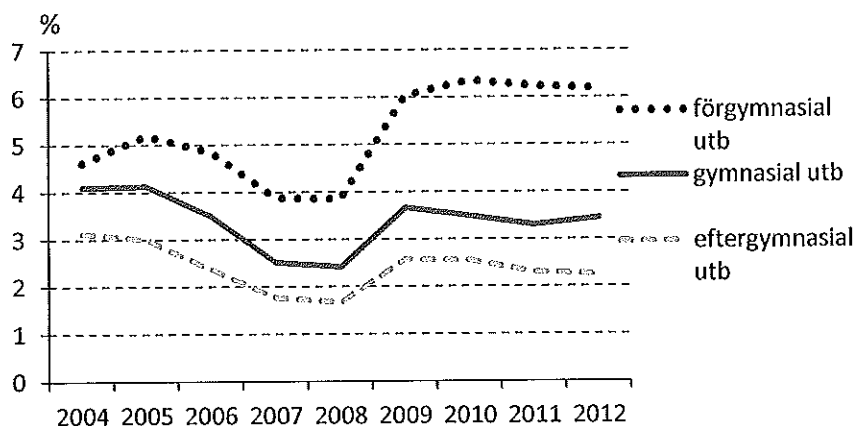
¹² Källa Länsstyrelsen, Full fart framåt 2014

¹³ Källa: Arbetsförmedlingen, Yrkeskompassen 2014

Både den regionala utvecklingsplanen (RUF5) och länsstyrelsen i Stockholm har i sina prognoser förutspått en generell framtida brist på högutbildade. För att Stockholm ska behålla sin konkurrenskraft vad gäller kompetens krävs fler i utbildning både på gymnasie- och högskolenivå.

Vikten av utbildning för regionens invånare ur individens perspektiv illustreras av följande diagram där det framgår att utbildningsnivån tydligt samvarierar med risken att bli arbetslös.

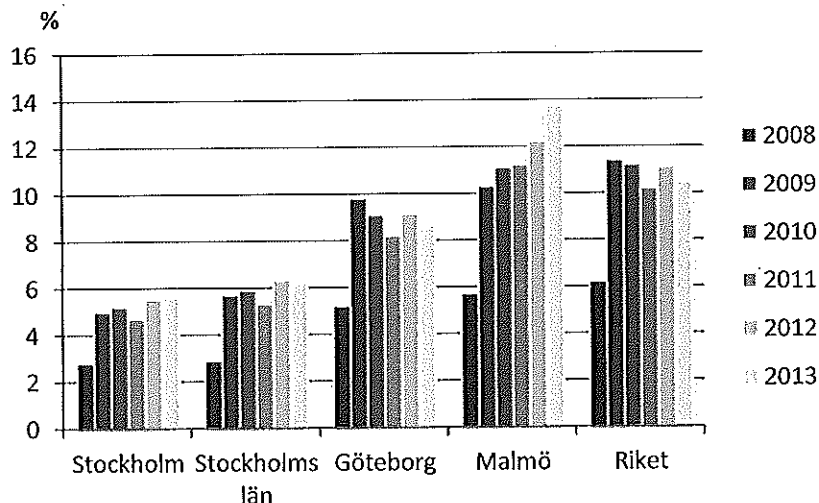
Öppet arbetslösa fördelat på utbildningsnivå

Källa: Årsrapport arbetssökande (Statistik om Stockholm)

En stor utmaning i Stockholm, liksom riket i övrigt, är arbetslösheten bland unga. Statistiken om ungdomsarbetslöshet bör läsas med försiktighet eftersom en del studerar heltid och söker arbete samtidigt för att finansiera studierna.

Arbetslösa och i program med aktivitetsstöd 18-24 år (andel av befolkningen, oktober månad varje år)

Källa: Arbetsförmedlingen

Alltför många unga saknar utbildning eller arbete. Den negativa trenden i Stockholm där tre av tio 20-åringar inte har en fullföljd gymnasieutbildning behöver brytas. Andelen gymnasieelever som fullföljer sin utbildning är i genomsnitt högre i riket än i Stockholms stad. Särskilt stor är skillnaden inom yrkesutbildningarna.

Samtidigt börjar hälften av de ungdomar som avslutar en gymnasieutbildning i länet att läsa på högskola inom tre år efter sin studentexamen (i staden är motsvarande siffra 55 procent) vilket är en hög andel jämfört med alla övriga län. Stockholm har sammanfattningsvis många välutbildade ungdomar, men också en alltför hög andel utan tillräcklig gymnasieutbildning.

I länet finns numera ett samverkansavtal om en gemensam gymnasie-region som innebär att alla elever kan söka till de nationella gymnasieprogrammen på lika villkor, vilket har breddat utbudet av utbildning för regionens ungdomar. I länet fanns år 2013 cirka 22 000 personer som var 16 år och det antalet kommer fortsättningsvis att öka på länsnivå. Detta matchades av följande utbud av utbildningsplatser.

Kommunala och fristående gymnasieskolor inför höstterminen 2013

Kommunala skolor	118 st	11 600 platser
Fristående skolor	65 st	14 000 platser
Total	183 st	25 600 platser

Källa: KSL

Det finns således en gymnasieplats för alla och det finns för närvarande även ett visst överutbud av gymnasieplatser, vilket minskar när årskullarna nu ökar. Men alla kan ändå inte få sitt förstahandsval. Det är hård konkurrens om platserna på vissa skolor medan vissa skolor har svårt att få tillräckligt med sökande. Den geografiska rörligheten i länet ökar såtillvida att alltfler elever söker sig utanför den egna hemkommunen för en gymnasieutbildning. Det finns en tydlig trend att skolor i regionens centrum generellt har ett högre söktryck och större konkurrens om platserna än skolor i regionens yttre delar. En annan trend är att andelen sökande till yrkesutbildningar sjunker, vilket kan ha ett samband med att dessa i mindre utsträckning numera ger högskolebehörighet¹⁴.

¹⁴ Yrkesinriktade gymnasieutbildningar kan ge högskolebehörighet om eleverna väljer rätt kurser i sina tillval. Alla skolor är skyldiga att erbjuda dessa kurser.

Andel sökande till högskoleförberedande respektive yrkesprogram

	2009	2010	2011	2012	2013
Högskoleförberedande	66	67	75	75	76
Yrkesprogram	34	33	25	25	24
TOTALT	100%	100%	100%	100%	100%

Källa: KSL - Utbud och efterfrågan av gymnasieutbildning inom Stockholms län

Samverkan mellan näringsliv, offentliga arbetsgivare, skolor och lärosäten behöver bli bättre. Till exempel får en alltför låg andel av gymnasieeleverna kontakt med arbetslivet i sin utbildning (se *Utbildning i världsklass*).

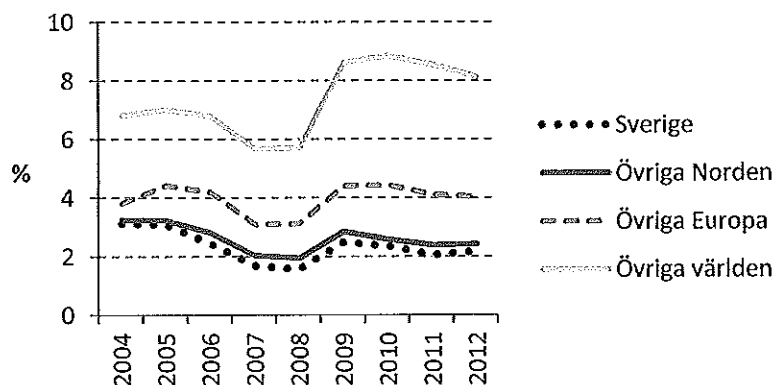
Utöver grupperna med unga och personer med endast förgymnasial utbildning behöver sysselsättningen också tydligt öka bland;

- arbetslösa födda utanför Europa
- arbetslösa med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga samt
- arbetslösa äldre från 55 år.

Dessa grupper har en högre sannolikhet att hamna i långvarig arbetslöshet. Hösten 2013 hade en fjärdedel av alla inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen i Stockholms län varit utan ett arbete i över tre år.

Arbetslösheten bland utrikes födda varierar beroende på härkomst. De som invandrar av flyktingskäl kan behöva längre tid att etablera sig på arbetsmarknaden, men dessa utgör en liten del av den totala invandringen, mindre än 10 procent på länsnivå.

Öppet arbetslösa efter födelseland

Källa: Årsrapport arbetssökande (Statistik om Stockholm)

Här behöver således matchningen förbättras. En sämre etablering på arbetsmarknaden är negativt för den enskilde, samtidigt som behovet av arbetskraft är stort. Invandringen och inflyttningen från andra delar

av landet är av avgörande betydelse för Stockholms utveckling. Såväl de som invandrar och de som flyttar in från andra delar av Sverige har en åldersmässigt ung profil och är därmed viktiga för den framtida kompetensförsörjningen. Det är nödvändigt att bättre ta tillvara alla utrikesföddas kompetenser och färdigheter på ett effektivt sätt. Ett snabbt mottagande av nyanlända liksom bättre undervisning i svenska är viktiga insatser. Svenska för invandrare (SFI) ska skapa förutsättningar för alla som saknar grundläggande kunskaper i svenska språket att integreras i det svenska samhället och komma ut på arbetsmarknaden. Under år 2013 var 19 422 personer inskrivna i reguljär SFI i Stockholms stad. Många av dem är i grunden välutbildade och unga, drygt hälften är 34 år eller yngre. En majoritet av de studerande, 56 procent, är kvinnor. Det finns inom SFI särskilda satsningar och goda exempel såsom utvecklandet av yrkesinriktade svenskkurser, nya former för svenskundervisning för korttidsutbildade samt speciellt anpassad språkundervisning för välutbildade personer för att dessa snabbt ska kunna etablera sig inom sitt yrke på arbetsmarknaden.

För den som behöver komplettera grundskola eller gymnasium finns olika former av kommunal vuxenutbildning. Under år 2012 deltog 20 963 personer i den kommunala vuxenutbildningen, varav cirka 30 procent deltog på den grundläggande nivån, Grundvux. Komvux ger en möjlighet för dem som helt saknar gymnasiebetyg eller saknar en viss behörighet i gymnasiebetyget att komplettera sin utbildning. Inom Yrkesvux kan personer som har en svag ställning på arbetsmarknaden antas på yrkesinriktade kurser, oavsett tidigare utbildningsbakgrund. För studerande inom Komvux och SFI finns goda möjligheter för den enskilda eleven att kombinera studier med arbetsliv och övriga etableringsinsatser.

En viktig väg in på arbetsmarknaden är möjligheterna att starta eget företag. Här är förutsättningarna förhållandevis goda i Stockholm, vilket utvecklas i avsnittet *Företagande i Världsklass*.